

Manipulacija fotografijom fotografskom kompozicijom

Hajduković, Jelena

Master's thesis / Diplomski rad

2010

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Graphic Arts / Sveučilište u Zagrebu, Grafički fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:216:351768>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-27**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Graphic Arts Repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
GRAFIČKI FAKULTET

JELENA HAJDUKOVIĆ

**MANIPULACIJA FOTOGRAFIJOM
FOTOGRAFSKOM KOMPOZICIJOM**

DIPLOMSKI RAD

ZAGREB, 2010.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
GRAFIČKI FAKULTET

DIZAJN GRAFIČKIH PROIZVODA

**MANIPULACIJA FOTOGRAFIJOM
FOTOGRAFSKOM KOMPOZICIJOM**
DIPLOMSKI RAD

Mentor:

v.pred.dr.sc. Miroslav Mikota

Studentica:

Jelena Hajduković

ZAGREB, 2010.

SAŽETAK

Danas je normalno rješavati kompozicijske probleme u fotografiji računalnim programima. U primjenjenoj fotografiji, koja mora prenositi informaciju i emociju, važno je da je fotografija savršeno komponirana i da je moguće čitati je brže no tekst. Međutim, bit dobre fotografije je dobro komponirana slika. Manipulacija fotografskom kompozicijom prethodi daljnjoj obradi te nerijetko i odbacuje potrebu za istom. Manipulacija kompozicijom znači upravljanje i odabir pravilne ekspozicije, rakursa, dinamike, perspektive i ostalih čimbenika. Isti motiv, drugačije fotografiran, prenosi drugačiji subjektivni dojam, a samim time i informaciju na svakoj pojedinoj fotografiji.

Ključne riječi: fotografska kompozicija, manipulacija, kadar, motiv

ABSTRACT

Nowadays it is common to resolve problems of photographic composition by using computer programs. In applied photography it is important for a photo to be perfectly composed. The photo should send a message and an emotion, so it should be more simple to „read“. The good composition is essential for a good photo, and often dismisses a need for any further editing. Therefore, the composition, the angle, the perspective or any other factor should be adjusted correctly, which is a key to a good manipulation of a photographic composition. The same motif can say two different things if photographed differently.

Key words: photographic composition, manipulation, frame, motif

SADRŽAJ

SAŽETAK.....	3
SADRŽAJ.....	4
1. ŠTO JE FOTOGRAFIJA	5
1.2 Područja fotografije.....	5
2. KOMPOZICIJA.....	10
2.1 Elementi i pravila kompozicije.....	12
3. MANIPULACIJA FOTOGRAFIJOM FOTOGRAFskom KOMPOZICIJOM.....	26
3.1 Fotoaparati.....	26
3.2 Sadržaj fotografije i prenošenje poruke.....	29
3.3 Manipulacija fotografijom.....	31
4. ZAKLJUČAK.....	60
5. LITERATURA.....	61

1. ŠTO JE FOTOGRAFIJA?

Fotografija kao djelatnost je proces, djelovanje i umjetnost stvaranja mirnih ili slika u pokretu snimanjem svjetlosnog zračenja na fotoosjetljiv medij (fotografski film ili elektronički senzor). Svako tijelo u prirodi reflektira ili emitira određeni dio elektromagnetskog zračenja koji se u ljudskom oku percipira kao boja. To zračenje zatim se zabilježava fotografskim aparatom te automatski pohranjuje kemijskim ili elektroničkim putem.

Fotografija također označava proizvod koji nastaje fotografiranjem, a nastaje analognim putem (osvjetljavanjem fotografskog papira) ili računalnim (ispisom na fotografski papir ili pohranom na odgovarajući elektronički medij: memorijske kartice, tvrdi disk itd.). Riječ „fotografija“ nastala je iz grčkog jezika iz riječi *photos* – svjetlo i *graphé* – crtanje što zajedno znače „crtanje svjetlom“.

Danas je fotografija raširena u gotovo svim područjima ljudskih djelatnosti te su neke od njih nezamislive bez fotografskih prikaza. Fotografija se dakle koristi u poslovne, znanstvene, umjetničke te rekreacijske svrhe.

1.2 PODRUČJA FOTOGRAFIJE

Fotografija se dijeli na četiri velike grupe: primjenjena, tehnička, znanstvena i umjetnička. Unatoč takvoj podjeli, ponekad je nemoguće točno odrediti kojoj kategoriji pojedinačna fotografija pripada, budući da se iste neprestano isprepliću.

Najjednostavnije jest kategorizirati fotografiju prema temama koje se prikazuju. Prema tome razlikuje se fotografija portreta, mrtve prirode, krajolika, arhitekture, pokreta, životinja, panorama, interijera, noćnih snimaka te makro-snimaka.

Portret je najznačajnije područje fotografije. Fotografija portreta prikazuje osobu, cijelu s okolinom, od koljena/struka/ramena do glave (slika 1). U vrijeme dok fotografska tehnologija nije postojala, slikari su ovjekovječili brojne osobe (civile, plemiće, znanstvenike i dr.) na svojim slikarskim platnima. U davnim vremenama slike su predstavljale svojevrsni dokument odnosno uspomenu na vrijeme koje je prošlo i promjene koje je donjelo. Da tih portreta nije bilo, izgled mnogih povjesnih ličnosti danas ne bi bio poznat te sama povijest bila bi manje slikovita. Pronalaskom fotografije ubrzao

se proces izrade portreta te je samim time veći broj ljudi mogao imati vlastiti realistični portret. Danas je i fotoamaterima najprije u interesu snimiti vlastitu obitelj i prijatelje.

Fotografija mrtve prirode oponaša područje iz slikarstva. Motivi su najčešće voće, povrće, gljive i životinje koje su prestale živjeti i služe za jelo. Međutim, često puta na sličnim fotografijama nalaze se i predmeti koji nisu za jelo poput figurica i cvjeća koji nisu za jelo te se stoga ne smatraju mrtvom prirodom. Ova vrsta fotografije najčešće se prikazuje u boji jer tako najbolje prenosi dojam o svježini jela te djeluje primamljivo (sl. 2).

Slika 1: Portret

Slika 2: Mrtva priroda

Krajolik (fran. paysage) je također jedna od čestih tema u slikarstvu. Danas je na drugom mjestu motiva fotoamatera. Tri su karakteristična elementa fotografije krajolika: zemlja s brdima, poljima i šumama, zrak s nebom oblacima i ostalim pojavama te voda odnosno more, jezera, rijeke, vodopadi, kanjoni i sl. (sl. 3).

Fotografija arhitekture ima široku namjenu, kako umjetničku tako i komercijalnu. Često se koristi u turističkoj promociji, na razglednicama, u dnevnim tiskovinama te u tehničke svrhe (npr. za građevinske radove). Motivi su stare i nove zgrade, dvorci, ulazi, stubišta, tornjevi, ulice, trgovi, spomenici itd. Dakle, radi se o vanjskom snimanju (sl. 4).

Fotografija pokreta najčešće se nalazi na sportskim snimkama, iako također obuhvaća i snimke mnoštva ljudi najčešće na nekim festivalima, paradama, koncertima tj. masovnim događajima. Cilj ovakvih snimaka je prikazati „zamznuti“ pokret u kojem se osjeća napetost, dinamika i brzina. Kod sportskih snimaka još se nastoji prikazati skladno

građeno tijelo, snagu sportaša te njegovu želju za pobjedom pri čemu se automatski dokumentiraju važni sportski trenutci (sl. 5).

Slika 3:Krajolik

Slika 5:Pokret

Slika 4:Arhitektura

Životinje su vrlo zanimljiv motiv u fotografiji, ali su i izazov. Životinje se snimaju iz što veće blizine dok pozadina mora biti što manje šarena. Budući da se s njima ne može surađivati kao i s ljudima na snimanju, fotografima je potrebno mnogo strpljenja i ustrajnosti da bi snimili dobru fotografiju neke životinje (sl. 6).

Panorame su široki prikazi na uskoj i dugačkoj slici. Radi o više zasebnih fotografija spojenima u jednu (kružne i ravne panorame¹). Motivi su u glavnom pogledi na neki grad, mjesto ili krajolik (sl. 7).

Slika 6: Životinje

Slika 7: Panorama

Fotografija interijera (unutrašnjosti) prikazuje sve prostorije koje se nalaze pod krovom, dakle unutar neke građevine (soba, dvorane, tvorničke prostorije, muzeji i sl.). Svrha ove fotografije jest prikazati raspored i stil gradnje, namještaj i izgled. Također se može koristiti u promotivnu svrhu kada se radi o prodaji prostora ili o kulturnoj prigodi (sl. 8).

Noćne snimke još danas predstavljaju izazov fotografima jer zahtjevaju visoku razinu vještine zbog oskudnog svjetla. Motivi noćne fotografije uglavnom su rasvjetljenje ulice, trgovci, svjetleće reklame, ljudi pred izlozima i sl. (sl. 9).

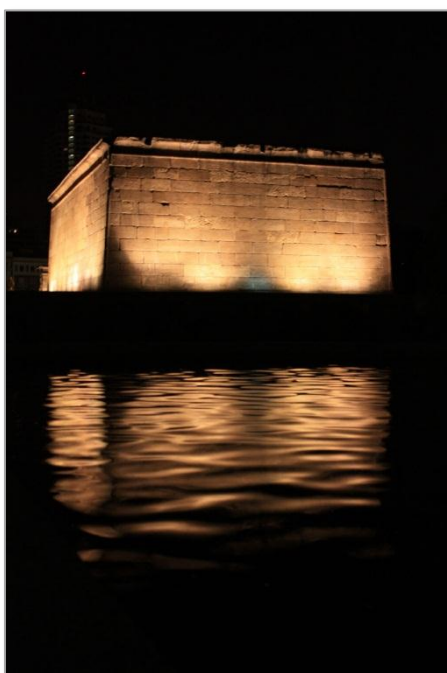
¹ Kružna panorama – fotografski aparat postavljen je na tronožac; fotografira se okretanjem fotoaparata nakon svakog određenog broja stupnjeva

Ravna panorama – fotograf se pomiče u stranu i fotografira nemijenajući paralelan odnos objektivu s motivom

Makro fotografija ili fotografija izbliza je područje fotografije koje se bavi snimanjem sitnim pojavama, stvarima, životinjama i prirodom. Za ovu vrstu fotografije potrebna je posebna oprema i visoka razina vještine fotografa (sl. 10).

Slika 8: Interijer

Slika 9: Noćna fotografija

Slika 10: Makro fotografija

2. KOMPOZICIJA

Da bi se neku fotografiju smatralo dobrom, ona treba privući i zadržati pažnju promatrača prenoseći mu poruku i viđenje autora. To je cilj fotografije koji se postiže univerzalnim likovnim alatom – kompozicijom. Kompozicija je smisljena izgradnja fotografije kojom se stvara red na slici, usklađuju svi elementi sa ciljem jedinstvene i razumljive cjeline. Međutim, isto pravilo na jednoj fotografiji možda neće vrijediti na drugoj. Stoga je važno postaviti sljedeća pitanja: što se kao motiv unosi u sliku? Kakav će biti raspored na slici? Zašto se baš taj motiv prikazuje? Iz ovih pitanja proizlaze pet kompozicijskih faza kroz koje nastaje svaka fotografija: odabir motiva, smještaj motiva na slici, naglašavanje motiva, isticanje detalja na motivu i subjektivizacija motiva

Odabir motiva znači prepoznati neki objekt iz stvarnosti i predvidjeti kako će on izgledati na fotografiji. Treba razmisliti što će se moći razlučiti, a što ne te je važno razmisliti o kutu snimanja i kako će taj motiv najbolje izgledati na fotografiji.

Smještaj motiva na sliku odnosno „kadriranje“ izvodi se promatranjem istog kroz tražilo fotografskog aparata te promjenu njegovog izgleda odabirom različitog vidnog kuta, udaljenosti od objekta te rezom.

Kako bi objekt postao glavni motiv fotografije, odabiru se razni načini naglašavanja. Dakle, na prvom mjestu je važno dobro smjestiti motiv, a zatim ga se ističe npr. zamućivanjem pozadine (postavka male dubinske oštine na fotoaparatu) ili postavljanjem raznih filtera na objektiv (plavi filter za hladne tonove, narančasti za tople). Motiv se na fotografiji može i naknadno istaknuti raznim tehnikama (pri razvijanju kod analogne fotografije – utrljavnaje razvijача u negativ, dužim eksponiranjem fotopapira i sl.; ili računalnim putem² kod digitalne fotografije).

Isticanje detalja na fotografiji pridonosi zadržavanju promatračeve pažnje upravo na najvažnijoj točki fotografije. Kod portreta to su oči, kod cvijeća, to je tučak s laticama itd. Detalji se ističu izoštravanjem te eventualnim zamćivanjem ostatka slike (sl. 11).

Subjektivizacija motiva je svojevrsno prenošenje informacije i osjećaja s fotografa na promatrača. Dakle fotograf prikazuje neki motiv onako kako ga on vidi, a to postiže upotrebom raznih tehnika snimanja i potom obrade fotografije. Isti motiv može se prikazati

---

² Photoshop (CS, CS3, CS4, CS5) - Adobeov program za računalnu obradu slika

više dramatično ili više smireno upotrebom različite rasvjete (*spot*³ ili difuzne⁴). Postoje razne mogućnosti fotografskog aparata kojima se može postići određeni dojam na fotografiji: dužom ekspozicijom dobiva se *high-key*⁵ efekt, a prekratkom *low-key*⁶ efekt. Osim tehničkim mogućnostima fotoaparata, razvijanjem fotonegativa ili obradom, određena poruka fotografija postiže se i namještanjem motiva; ako se radi o portretu, namješta se položaj i odnos osobe s okolinom, ako je motiv mrtva priroda, ono što se ističe bit će samo na slici ili u prvom planu (sl. 12).

Slika 11: Isticanje

Slika 12: Subjektivizacija motiva

---

³ Spot svjetlo (eng. spot – točka, mjesto; primjetiti) – spot svjetlo dobiva se reflektorima koje emitiraju direktne zrake svjetlosti te se koristi kao rasvjeta pozornice u kazalištu i u filmskoj te fotografskoj idnutriji

⁴ Difuzna rasvjeta – „mekana“ rasvjeta koja ne uzrokuje bacanje jakih sjena; to je raspršeno svjetlo čije čestice padaju na objekt iz više različitih smjerova; u fotografiji difuzna rasvjeta dobiva se postavljanjem filtera (tankih papira svjetlosnih raspršivača) na reflektore

⁵ *High-key* (eng. visok ključ) – preeksponiranjem na elektronički senzor ili fotografski negativ pada previše svjetla te u konačnici fotografija ima veliku količinu svjetline tj. bjeline; za ovu tehniku obično se koriste motivi pastelnih i svjetlih tonova

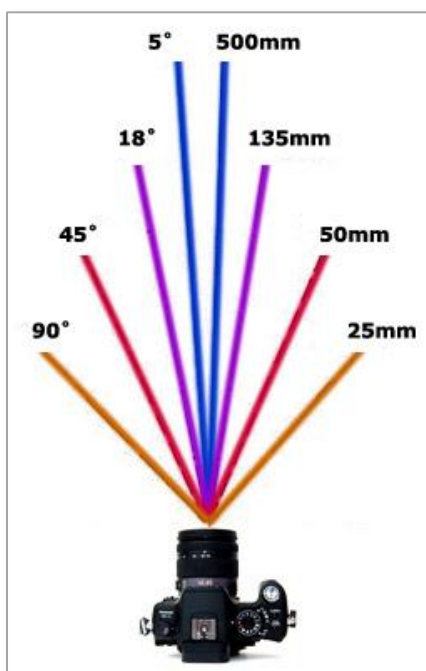
⁶ *Low-key* (eng. niski ključ) – podeksponiranjem na elektronički senzor ili fotografski negativ pada premalo svjetla te u konačnici fotografija ima veliku količinu tamnoće

2.1 ELEMENTI I PRAVILA KOMPOZICIJE

Može se reći da je fotografija preuzela osnovna pravila komponiranja iz likovne umjetnosti. Na poslijetku, obje umjetnosti zasnivaju se na teoriji oblika. Upravo ta nauka omogućuje slikarima i fotografima da u svojim djelima postignu maksimalni estetski dojam te ih na taj način izdvoje iz grupe.

Kada se slika komponira, važno je obratiti pažnju na sljedeće elemente: kadar, perspektiva, pravila optičke ravnoteže, područje interesa, linije, tonovi i boje.

Kadriranje (fran. *cadre* – okvir slike) zapravo znači smještanje sadržaja na sliku. Na količinu, kvalitetu i formu sadržaja na fotografiji može se utjecati već pri samom fotografiranju odabirom fotografske opreme. Fotografski objektivi s različitim žarišnim duljinama imaju različite opsege vidnog polja. Stoga s objektivom veće žarišne duljine (600 mm) prikazuje se vrlo udaljeni detalj, a s onim manje žarišne duljine (do 30 mm) prikazuje se najčešće panorama (sl. 13). Međutim i nakon fotografiranja se može naknadno odrediti eventualno bolji kadar. To se čini „rezanjem“ slike. Ako se radi o analognoj fotografiji, rez se određuje u trenutku smještanja slike na fotografsku podlogu. Povećanjem slike smanjuje se sadržaj koji će se nalaziti na fotografiji. Ako se radi o digitalnoj fotografiji rez se određuje pomoću računalnih programa za obradu fotografije (Adobe Photoshop, Photoscape, Lunapic, Photo Plus i sl.). Fotografija punog formata je fotografija na kojoj se nisu primjenjivali dodatni rezovi.

Slika 13: Usporedba mogućnosti fotografskih objektivna

Kut snimanja ili rakurs ima veliki utjecaj na konačni izgled sadržaja slike. Različitim kutovima snimanja mogu se postići manje ili veće deformacije oblika, opet ovisno o objektivu fotoaparata. Kut snimanja predstavlja smjer optičke osi objektiva (nagib fotografskog aparata) u odnosu na motiv koji se snima. Razlikujemo normalnu vizuru koja podrazumijeva snimanje bez nagiba na visini očiju. Donji rakurs i žablja perspektiva su snimanja odozdo, dok su gornji rakurs i ptičja perspektiva snimanja odozgo. Osim deformacije oblika mijenjaju se i odnosi veličina, što znači da se ovom jednostavnom promjenom načina snimanja postiže drugačiji dojam istog sadržaja slike (sl. 14).

Slika 14: Rakursi: normalni, gornji, donji

Kada se na fotografiji nalazi osoba, onda se isto tako određuje plan fotografije. Total-plan fotografija sadržajno obuhvaća cjelovitu jednu ili više osoba. Srednji plan obuhvaća samo jednu cjelovitu osobu. Blizi plan prikazuje portret od struka na gore. Krupni plan prikazuje lice osobe. Detalj je manji dio osobe (sl. 15). Plan fotografija može se i odnositi i na one fotografije koje sadržajno ne pripadaju portretu. Detalji se prikazuju najčešće kod makro fotografije (životinje, teksture itd.).

Slika 15: Srednji plan, krupni plan i blizi plan

Perspektiva (lat. *perspicere* = gledati) služi postizanju treće dimenzije odnosno dubine na slikama. U likovnoj umjetnosti potrebna su bile mnoga stoljeća proučavanja da bi se „izumila“ perspektiva koja je zapravo prirodna. Riječ je o geometrijskoj perspektivi koja se u fotografiji nameće te se pojavljuje gotovo na svakoj fotografiji građevina tj. gradova i krajolika. U likovnoj umjetnosti, geometrijska perspektiva otkrivena je u 15. stoljeću, a njena karakteristika jest proporcionalno smanjenje oblika što su oni više udaljeni (sl. 16). Međutim, u fotografiji moguće je ostvariti i ostale perspektive koje se pojavljuju u slikarstvu.

Slika 16: Geometrijska perspektiva

Atmosferska perspektiva djeluje slično kao i geometrijska, no razlika je u tome što u atmosferskoj perspektivi postoji jedan objekt u tzv. prvom planu, dok su svi ostali objekti iza njega u drugom planu te blijede što su udaljeniji. U fotografiji se ovaj efekt postiže prilagodbom otvora objektivna te izoštravanjem na objekt u prvom planu (sl. 17).

Koloristička perspektiva proizlazi iz karakteristika ekspresionističkog slikarstva gdje hladne boje (plava, ljubičasta, zelena) označavaju ono što je udaljeno, a tople (žuta, crvena, narančasta) ono što je blizu. Dakle, za isticanje motiva nije potrebno postignuti dubinu koja je izrazito geometrijska ili atmosferska. Motiv se može istaknuti njegovom vlastitom bojom koja je u suprotnosti od svega ostalog na istoj slici (sl. 18).

Slika 17: Atmosferska perspektiva

Slika 18: Koloristička perspektiva

Vertikalna perspektiva je prikaz motiva na taj način da se ono što je udaljeno prikazuje iznad onog što je bliže, odnosno dimenzija dubine se gubi te planovi izgledaju sljepljeni. Ukratko, poštuje se zakon plohe⁷. U slikarstvu ova perspektiva karakteristična je za staro-egiptsku umjetnost, staro-grčko slikarstvo na vazama te za period romanike. U fotografiji vertikalna perspektiva se postiže ako se izbjegne dojam dubine (sl. 19) za što su pogodni objektivni za snimanje velike udaljenosti (teleobjektivi).

Semantička perspektiva razlikuje objekte na slici prema njihovoj važnosti. Ono što je bitno, prikazano je veće od svega ostalog i prvo skreće pažnju na sebe. U fotografiji to se postiže prilagodbom položaja fotoaparata, njegove udaljenosti od glavnog objekta te promjenom kuta snimanja (sl. 20).

Slika 19: Vertikalna perspektiva

Slika 20: Semantička perspektiva

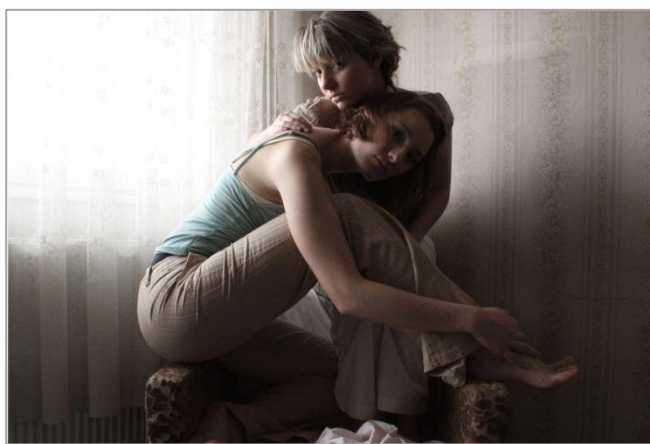
⁷ Zakon plohe – paralelno s plohom se prikazuju najšire strane objekta (npr. čovjek: glava u profilu, torzo, ruke i noge po svojoj širini, a stopala bočno)

Da bi neka fotografija bila čitljiva, potrebno je slijediti pravila optičke ravnoteže koja pomažu u prijenosu informacije tj. gledišta fotografa na promatrača. Također, pravila optičke ravnoteže pomažu fotografu za stvaranje reda na slici i isticanja onog što je važno.

Simetrija znači jednaku optičku težinu na obje strane fotografije (lijeva – desna). Simetrija se najbolje vidi na fotografijama klasičnih građevina, gdje su same građevine simetrične (sl. 21). Simetrične slike su najčešće vrlo statične te ponekad rezultiraju kao nezanimljive. Stoga se isti simetrični motiv može prikazati na dinamičniji način, a to je pomicanjem cijelog kadra u lijevo ili desno. Optička ravnoteža tj. stabilnost se može postići i kod različitih objekata korektnim kadriranjem i to udaljavanjem od centra ravnoteže. Na taj način se dodaje (ili oduzima) težina lakšim predmetima i obratno. Treba uzeti u obzir da tamni predmeti djeluju teže od svjetlih te je u pravilu za postizanje stabilnosti bolje prikazati tamne predmete manje od svjetlih. Također, stabilna kompozicija je ona na kojoj se optički teži elementi nalaze ispod optički lakših. Najčešće se radi o većim objektima koji su prema iskustvu teži od manjih, stoga takva stabilna kompozicija stvara oblik trokuta tj. piramide (sl. 22).

Slika 21: Simetrija

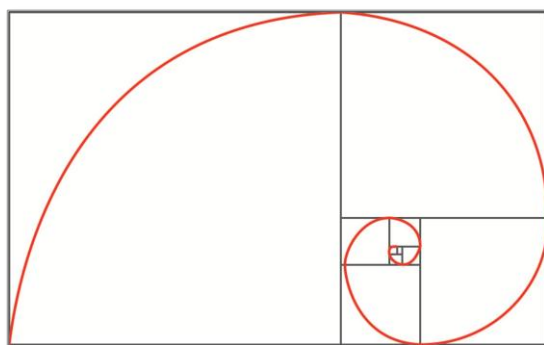

Slika 22: Trokutna kompozicija

Ritam je ponavljanje nekog oblika, tona ili boje na slici te se njime postiže dinamika. Motivi za takve fotografije najčešće su oblici poput ograda, drvoredi, stupovlje i slično (sl. 23). Zlatni rez jedno od pravila optičke ravnoteže o kojemu se zna još iz vremena Antičke Grčke. O njemu su raspravljali matematičari jednako kao i umjetnici. Zlatni rez se nameće u prirodi kao savršenstvo prema kojemu sve funkcionira te je kao takvo najugodnije ljudskom oku. To je sredina između savršenog sklada i kaotičnosti. Zlatni rez je sustav većeg i manjeg oblika gdje se veći odnosi prema manjemu kao cjelina prema većemu. U matematici se ti oblici odnose prema omjeru 1:1.618. Standardni formati papira su u formatu približnome proporcijama zlatnog reza, a prve knjige rukopisi prelomljenje su u omjeru zlatnog reza. Na slici (sl. 24) se vidi pravokutnik čija su širina i dužina u takvom odnosu, te oblici unutar istog koji su podjeljeni na isti način. Zlatna spirala prati podjelu zlatnog reza tj. njena krivulja se proporcionalno smanjuje. Ova shema pomaže fotografima u postizanju savršene prirodne harmonije (sl. 25).

Slika 23:Ritam

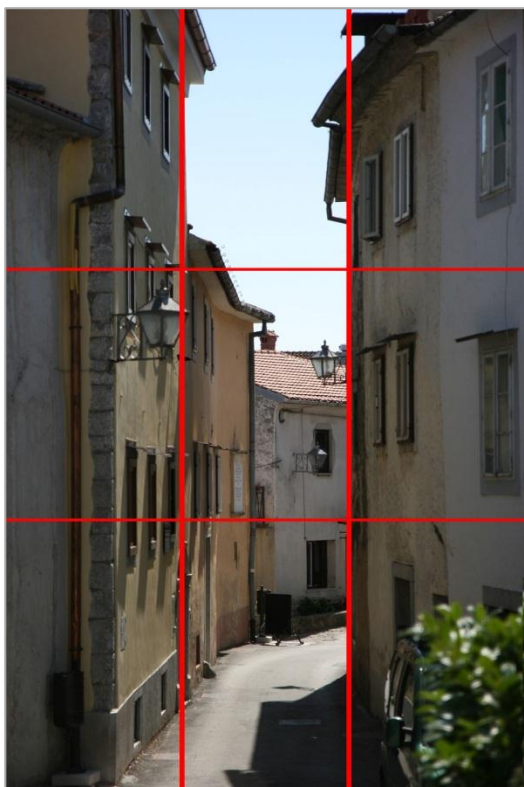
Slika 24:Zlatni rez

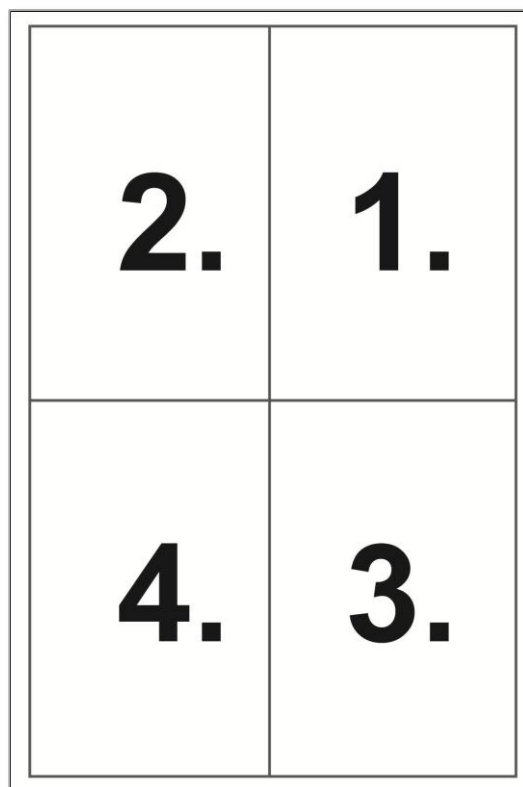
Slika 25:Zlatni rez

Iz zlatnog reza proizlaze i područja interesa na fotografiji. Često se spominje pravilo trećina koje je zapravo podjela slike na tri djela okomito te tri djela vodoravno čiji je međusobni odnos prema pravilu zlatnog reza. Točke sjecišta tih linija su zapravo točke interesa. To znači da ono što se u toj točki na fotografiji nađe, privući će pažnju promatrača, odnosno da bi fotografija bila zanimljiva i razumljiva, poželjno je smjestiti motiv tj. u jednu od točaka interesa (sl.26).

Međutim, postoje četiri točke interesa koje svaka nosi drugačiju težinu odnosno važnost. To je zato što se na slici razlikuju četiri kvadranta od kojih je jedan prirodno „teži“ od drugog. Gornji desni kvadrant privlači najviše pozornosti, stoga je on i najvažniji te je i točka interesa u ovome kvadrantu isto tako najvažnija na fotografiji. Slijede prema važnosti gornji lijevi, donji desni te donji lijevi kvadrant (sl. 27). Lijeva strana slike dakle ima manju važnost od desne te pogled brzo prelazi taj dio slike i zadržava se na desnom. Motivi smješteni na desnoj strani fotografije zadržavaju pažnju promatrača, dok oni smješteni na lijevoj strani ostavljaju kompoziciju otvorenom, te pogled bježi s motiva i traži što slijedi.

Slika 26:Pravilo tećina

Slika 27:Optički kvadranti

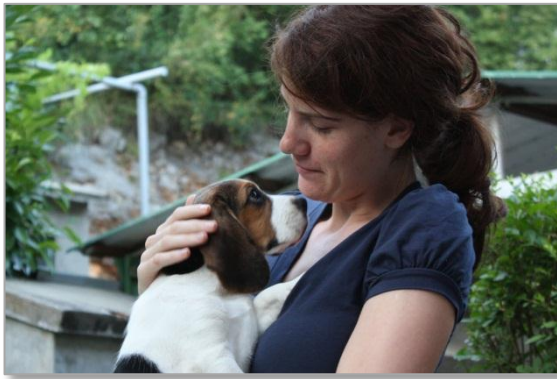
Ono što usmjeruje promatračev pogled na fotografiji jesu linije. To su granice između svjetlih i tamnih tonova te u linearnim kompozicijama nadomještaju crtež. No takve kompozicije više dolaze do izražaja ako se radi o crno-bijeloj fotografiji. Smještaj i smjer linija može povećati značaj sadržaja fotografije. Na linearnim kompozicijama treba postojati jedna glavna linija te treba voditi prema točki interesa. U slučaju da izlazi iz kadra, vodi pogled sa slike, što možda nije uvijek poželjno. Glavnu liniju podupiru pomoćne, koje su kraće i tanke.

Linije na fotografiji mogu biti stvarne, zamišljene i psihološke. Stvarne linije su one koje u stvarnosti postoje: rubovi zgrada, namještaja, cesta, okviri i slično. Zamišljene linije su nepostojeće linije koje možemo ocrtati spajanjem oblika ili pokreta koji se međusobno logično prate. Psihološka linija jest ona koju stvara dominantni pogled na slici te odvodi promatračev pogled u nekom smjeru (sl. 28).

Sve te navedene linije mogu biti vodoravne, okomite i dijagonalne. Vodoravne linije (sl. 29) pružaju najviše mirnoće. Primjer vodoravne linije je linija horizonta, no da bi se fotografija horizonta učinila zanimljivom, preporuča se da se smjesti u gornji ili donju trećinu slike. Smještanjem u gornju trećinu također se postiže dojam dubine. Okomite linije (sl. 30) vode pogled odozgo prema dolje te se najčešće povezuju s pojmovima visine i monumentalnosti. Okomiti smjerovi bi trebali biti izrazito ravni, jer nagnuti poništavaju mirnoću te stvaraju dojam rušenja. Dijagonalne linije (sl. 30) se vrlo često prikazuju kako bi se istaklo kretanje i njegov smjer. Npr. ako se želi prikazati dolazak, prikazat će se put koji se kreće dijagonalno s lijeve na desnu stranu slike, i obratno: odlazak bi bio put koji je bliži na donjoj lijevoj strani fotografije, a udaljava se u gornjoj desnoj strani. Na sličan način moguće je dočarati uspon i silazak. S-liniju najčešće u prirodi stvaraju rijeke i ceste te se ona još naziva linijom elegancije jer je vrlo ugodna oku i djeluje graciozno. Dominira na fotografijama akta (sl. 31).

Linije na fotografijama često stvaraju geometrijske likove. Trokuti i piramide, ako im je vrh širokog kuta, slika je prilično stabilna. Kompozicije koje stvaraju ove oblike najčešće teže visinama i monumentalnosti. Oblik luka najčešće podrazumijeva otvorenu kompoziciju, što znači da motiv izlazi iz kadra te samim time daje određenu dinamičnost fotografiji (sl. 32). Ovali i kružnice čine kompoziciju zatvorenom te zadržavaju pogled na glavnoj točki interesa. Spiralne i „cik-cak“ linije ostavljaju dojam ponavljanja odnosno ritma, ali i nemira tj. dinamike.

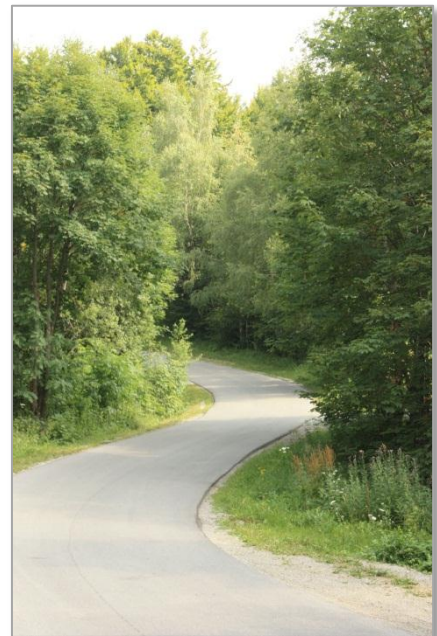
Slika 28: Psihološka linija

Slika 29: Zamišljena vodoravna linija

Slika 30: Stvarne vertikalne i dijagonalne linije

Slika 31: S-linija

Slika 32: Linije luka

Tonovi su element fotografije koji ima najveću ulogu u crno-bijeloj fotografiji. U crno-bijeloj fotografiji oni imaju najveću mogućnost modulacije, a granice između svijetlih i tamnih tonova vode pogled prema točki interesa. Iz tog razloga često se spominje umjetnost svjetla i sjene kada se kompozicija fotografije oblikuje tonovima (sl. 33). Važna karakteristika te fotografije je kontrast, manji ili veći, ovisno o fotografovom viđenju. Kod fotografije u boji, tonovi također imaju ulogu, ali djeluju drugačije. Potrebno je obratiti pozornost na djelovanje svjetla i sjene na boje, jer se često može dogoditi da konačni zapis bude naročito drugačiji od boja u stvarnosti (sl. 34). U crno-bijeloj fotografiji mogu se postići razni dojmovi i vrste svijetlih i tamnih tonova, a na njih se djeluje promjenom položaja i vrste osvjetljenja. U analognoj fotografiji na sliku se može i naknadno djelovati upotrebom fotopapira različitih svojstava ili promjenom vremena razvijanja fotonegativa. U digitalnoj fotografiji naknadno uređivanje slike se obavlja pomoću računala.

Tonovi imaju veliku ulogu u stvaranju otpičke ravnoteže na slici. U koliko je poželjno da kompozicija bude stabilna, tamnije tonske površine se treba smjestiti dolje, a svijetle gore. Da bi se pogled zadržao na slici, tamni ton je bolje smjestiti uz desni kraj slike, jer on zadržava pogled promatrača.

Slika 33: Tonovi na crno-bijeloj fotografiji

Slika 34: Gubitak tona i ispravan ton

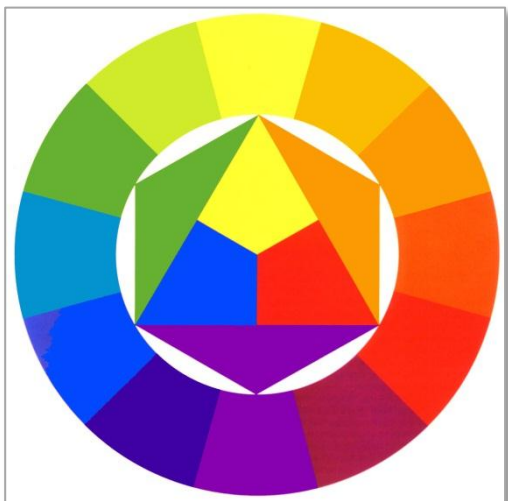
Same za sebe, boje čine važan element kompozicije te mogu biti na slici i u ulozi motiva. Na početku je važno poznavati krug boja i njegove karakteristike te iz toga graditi kompoziciju. Krug boja (sl. 35) sastoji se od tri primarne (crvena, žuta, plava) i tri sekundarne boje (narančasta, ljubičasta, zelena). Sekundarne boje u krugu boja nalaze se svaka pojedina između dvije primarne čijim mješanjem nastaju. Kada se kompozicija stvara bojom, često se spominje komplementarni kontrast. Komplementarni kontrast je kombinacija dvije boje iz kruga boja, od kojih je jedna primarna, a druga sekundarna smještena na suprotnoj strani kruga.

Svaka boja odlikuje se tonom, svjetlinom i zasićenjem. Ton znači da je neka boja ili plava, crvena, narančasta itd. Svjetla ili tamna boja ovisi o količini bijele boje u sebi. Ako je neka boja više zasićenja, znači da u sebi ima malu količinu sive, odnosno ako je crvena boja intenzivna, znači da je zasićenja, u suprotnom, postaje zagasita tj. „manje čista“. Komplementarni parovi se međusobno razlikuju prema zasićenju te je to važna informacija kod planiranja kompozicije bojom. Dok su crvena i zelena gotovo jednako zasićenje u omjeru 1:1, u komplementarnom kontrastu plava-narančasta, narančasta boja je više zasićena te se nalazi u omjeru s plavom 3:1. Komplementarni kontrast žuta-ljubičasta nalazi se u omjeru 5:1. Prema ovim omjerima može se zaključiti da se optička ravnoteža na slici može postići pravilnim reguliranjem količina boja koje su u komplementarnom kontrastu. Ako na slici prevladavaju npr. plava i narančasta boja, plava bi trebala biti pravilno smještena te u većoj količini u odnosu na narančastu.

Kada se govori o kompoziciji bojama razlikuju se kompozicije izrazitim bojama, prigušenim bojama, kontrastnim bojama, skladom boja, prevladavajuće boje, izdvojene boje te neprirodne boje. Izrazite boje su jako zasićene boje, a najbolje ih se može snimiti pri dnevnom svjetlu ili pri izravnoj rasvjeti. Izrazite boje još više dolaze do izražaja ako se nalaze na neutralnoj pozadini (sl. 36). Suportono ovoj kompoziciji je ona prigušenim bojama. Dakle, to su boje niske zasićenosti te su adekvatne za postizanje pastel efekta i dojma smirenosti (sl 37). Takve kompozicije dobivaju se korištenjem difuznog i slabijeg svjetla. Sklad boja potiče ako se na fotografiji izmjenjuju dvije do tri boje koje se u krugu boja nalaze jedna do druge. Dvije susjedne boje iz kruga boja mješanjem daju sivu tj. neutralnu boju. To znači da kompozicija skladom boja stvara dojam smirenosti i opuštenosti, tim više ako su boje manje zasićenje (sl. 38). Kontrastne kompozicije dobivaju se upotrebom toplih i hladnih boja različite svjetline i zasićenosti. Što je svjetlina između dva tona više različita, to je kontrast veći (sl. 39). Kompozicija izdvojenom bojom znači da je samo jedna boja u točki interesa na slici i ona se izdvaja kontrastnom

zasićenošću i svjetlinom u odnosu na pozadinu. Prevladavajuća boja (sl. 40) na kompoziciji znači da se jedna boja nalazi na cijeloj slici, dominira i stvara osnovni dojam (hladnoća, toplina, smirenost itd.). Kompozicija neprirodnih boja najčešće se dobiva naknadnom obradom fotografija, a koristi se za postizanje posebnih efekata.

Slika 35: Krug boja

Slika 36: Izrazite boje

Slika 37: Prigušene boje

Slika 38: Sklad boja

Slika 39: Kontrastne boje

Slika 40: Prevladavajuća boja

3. MANIPULACIJA FOTOGRAFIJOM FOTOGRAFSKOM KOMPOZICIJOM

Svatko može uzeti fotoaparat, pritisnuti okidač te snimiti fotografiju. Međutim cilj dobre fotografije nije kopirati ono što postoji u prirodi, već prikazati poseban ugođaj i prenijeti poruku s fotografa na promatrača. Da bi se to postiglo, potrebno je malo više od običnog posjedovanja fotoaparata te danas postoje brojne tehničke mogućnosti koje omogućuju fotografima da se fotografijom izraze na vrlo različite i kreativne načine. Da bi se neka fotografija izdvojila iz mnoštva, njezin motiv treba biti pravilno prikazan i snimljen tako da privuče promatračevu pažnju prije svih ostalih. Kao što je već rečeno, put k tome cilju jest poznavanje i poštivanje odnosno zaobilaženje kompozicijskih pravila. Međutim, također za postizanje konačnog cilja, potrebno je poznavati i dostupnu tehnologiju te pravilno je upotrebljavati.

3.1 FOTOAPARATI

Na prvom mjestu razlikuju se analogni i digitalni fotoaparati. Osnovna razlika je ta da analogni fotoaparati kao medij pohrane fotografija koriste fotografski film, a digitalni koriste elektronički RGB⁸ senzor koji u trenutku okidanja prima informaciju o fotografiji te podatke šalje mediju za pohranu (ugrađeno računalo ili memorijske kartice⁹). Filmski negativ dobiva se razvijanjem filma te omogućuje snimanje fotografija na fotopapir neograničeno mnogo puta. Donedavno, analogna fotografija je imala prednost kada je u pitanju bila fotografija velikih formata (reklamna fotografija na *jumbo*-plakatima) zbog mogućnosti kvalitetnijeg uvećanja slike do 12 puta, no razvojem tehnologije, danas se jednaka kvaliteta postiže i u digitalnoj fotografiji. Veća ili manja kvaliteta uvećane fotografije ovisila je o veličini zrna¹⁰ na filmu. Dakle, kvaliteta fotografije nastale digitalnim putem mjeri se prema mogućnosti fotosenzora tj. prema rezoluciji. Rezolucija fotosenzora označava broj

---

⁸ RGB - (eng. Red Green Blue = crvena, zelena, plava) aditivni model boja u kojem se sabiranjem osnovnih boja dobiva bijela; u ovom modelu osnovne boje su crvena, zelena i plava, te su odabrane prema osjetljivosti ljudskog oka

⁹ Memorijske kartice – elektronički uređaj za pohranu podataka koji koristi *flash* tehnologiju, koja omogućuje ponovno brisanje i reprogramiranje

¹⁰ Zrno – površina fotografskog filma sastoji se od zrna tj. od molekula srebro-bromida koje osvjetljavanjem mijenjaju svoje karakteristike te na taj način stvaraju fotografiju

piksela¹¹ koji se nalaze na njegovoj površini. Njihova uloga je stvaranje podataka o slici nakon osvjetljavanja. Pikseli imaju istu ulogu koju u analognoj fotografiji imaju zrna.

Sljedeća podjela fotoaparata je prema načinu gledanja i snimanja motiva. Kompaktni fotoaparati manjeg su formata i najčešće su potpuno automatizirani. Danas se može kupiti kompaktni aparat koji sadrže neke karakteristike širokokutnih te teleobjektiva, o kojima će kasnije biti više riječi. Oni su namjenjeni uglavnom fotografima amaterima zbog ograničenih mogućnosti manipulacije postavkama (vrijeme ekspozicije, otvor blende itd.). Još jedna mana ovih fotoaparata jest u tome što slika koja se gleda kroz tražilo nije identična onoj koja će biti snimljena zbog odvojenog sustava za promatranje motiva. Slijede SLR¹² fotoaparati odnosno tzv. jednooki fotoaparati čije su osnovne karakteristike mogućnost zamjene objektiva te promatranje motiva kroz isti izvor. To omogućava peterokutna prizma koja šalje odraz motiva s ogledala u tražilo kroz koje se promatra. U današnje vrijeme većina profesionalnih fotografa koristi upravo ove fotoaparate zbog mogućnosti potpuno slobodnog rukovanja tj. moguće je ručno podesiti sve postavke za snimanje. Mana ovih fotoaparata je u tome što su glasni pri snimanju, što je zasigurno nepovoljno ako se radi o fotografiji životinja u prirodi. Fotoaparati s optičkim tražilom treća su skupina aparata ove kategorije. To su također fotoaparati namjenjeni za profesionalnu upotrebu zbog mogućnosti promjene objektiva. Osnovna karakteristika ovih aparata je u njihovom odvojenom tražilu. Dakle tražilo kroz koje se promatra motiv je odvojeno od objektiva, međutim danas se proizvode na taj način da se postavke s objektiva primjenjuju i na tražilo, zbog čega je promatrana slika gotovo ista kao ona koja će biti snimljena. Iako su ovi fotoaparati tihi, manje su automatizirani te su na tržištu naročito skuplji od SLR fotoaparata, stoga i manje popularni.

Jedna od važnih karakteristika fotoaparata je format filma ili senzora na kojem će slika biti prikazana. Danas standardni format predstavlja *leica* format (24x36 mm). Međutim, postoje različiti formati, ovisno o proizvođaču odnosno o samom fotoaparatu i njegovoj namjeni (10x15cm, 10x18 te panoramski 10x25cm, 10x35cm). Bilo da je riječ o analognom ili digitalnom fotoaparatu, format same fotografije gotovo uvijek se može naknadno odrediti „rezanjem“ fotografije. Ako je potrebno ostaviti fotografiju u punom formatu, onda je važno odabrati pravi format fotoaparata.

---

¹¹ Piksel (eng. pixel = točka) točka u računalnoj grafici koja označava najmanju (osnovnu) jedinicu od koje je slika sastavljena

¹² Single Lens Reflex, eng. = jedna refleksna leća

Različite situacije zahtjevaju pravilni odabir objektiva, a oni se međusobno razlikuju po žarišnim duljinama i proporcionalno tome širinom kuta koje mogu snimiti. Teleobjektivi snimaju do 600mm žarišne duljine tj. služe snimanju jako udaljenih motiva, ali im je stoga kut snimanja iznimno oštar (4°) te bi se moglo zaključiti da služe snimanju udaljenih detalja. Također, teleobjektivi imaju manju svjetlosnu moć, tj. zahtjevaju veće otvore blende. Širokokutni objektivi imaju mogućnosti suprotne od teleobjektiva; kut snimanja je 110° , a žarišna duljina 15mm. Imaju malu mogućnost povećanja i snimanja udaljenih objekata, ali su stoga pogodni za snimanje panorama. Normalni/standardni objektivi su oni između, koji djelomično zadovoljavaju karakteristike i širokokutnih i teleobjektiva. Žarišna duljina tih objektiva kreće se između 28mm i 50mm (sl. 13). Postoje razni posebni objektivi i njihovi nastavci kojima se postižu razni efekti: telekonverteri (oponašaju teleobjektive), makroobjektivi (za iznimno velika povećanja i izoštravanje iz velike blizine), „riblje oko“ (iskrivljenje slike), objektivi za kontrolu perspektive (izbjegavanje iskrivljenja rubnih linija) i dr.

Još jedan važan dio kod fotografske opreme je rasvjeta. Ukoliko se radi o fotografiji prirode tokom dana, umjetna rasvjeta uglavnom nije potrebna. Međutim, dnevna svjetlost može se iskoristiti i manipuliranjem usmjeravajući je u željenom smjeru reflektirajućim ploham ili jednostavnim pomicanjem fotoaprata prema ili dalje od Sunca. Ovisno o vremenskim uvjetima, poželjno je upotrijebiti pravilni filter (programirani ili eksterni) za korekciju boje, jer svjetlost za vrijeme naoblake drukčije je boje od one u vrijeme sunčanih dana (sl. 41).

Slika 41: Usporedba dva filtra za korekciju temperature: za sunčano vrijeme i za fluorescentnu rasvjetu

U zatvorenim prostorima najčešće se koristi elektronička bljeskalica na fotoaparatu. Ako se radi SLR-u, bljeskalica je naknadno pričvršćena te je moguće promijeniti njezino usmjerenje. Neki prizori zahtijevaju izravnu svjetlost, ali da bi ona bila ugodna oku te da ne bi došlo do gubitka detalja, bljeskalica se usmjerava prema gore, a osvjetljenje se dobiva refleksijom od zida. U studijskoj fotografiji koriste se dodatno osvjetljenje koje je udaljeno od fotoaparata i stoji na vlastitim stalcima: razne žarulje (snage 500 W, razlikuju se po vijeku trajanja), halogene žarulje (za snimanje crno-bijele fotografije), fluorescentne cijevi (velikog inteziteta, direktna ili difuzna rasvjeta) te elektronička bljeskalica (iznimno velike snage, odašilje svjetlo u kratkim bljeskovima te je ekvivalentna dnevnom svjetlu). Studijska rasvjeta omogućuje veliku raznolikost efekata na fotografiji zbog slobode u namještanju rasvjete i motiva.

Poznavanje fotografske tehnologije omogućuje fotografima pravilan odabir i rukovanje odabranom opremom, dakako s krajnjim ciljem snimanja tehnički korektna fotografije. Fotografija se smatra tehnički korektnom onda kada su žarišna duljina i otvor blende bili prilagođeni snimanom objektu, drugim rječima, fotografija je oštra ili je izoštrena na područje interesa. Izoštavanje s velikim otvorom blende je često korišten efekt kada je potrebno istaknuti samo jednu točku fotografije, jer se sve ostalo čini neizoštreno, odnosno mutno.

3.2 SADRŽAJ FOTOGRAFIJE I PRENOŠENJE PORUKE

U svojem najširem značenju, poruka je objekt komunikacije. Komunikologija smatra da je poruka medij koji prenosi informaciju, odaslanu od izvora primatelju komunikacijskim kanalima. Fotograf kao odašiljatelj putem fotografije, prenosioca, šalje poruku promatraču. Nije bitno da li se fotografira radi umjetnosti ili profesionalne primjene, ozbiljni fotografi će uvijek imati na umu da se fotografijom nešto treba poručiti promatraču. Komunikacija fotografijom je ono što izdvaja ozbiljnu fotografiju od amaterske.

No smisao, iz kojeg slijedi poruka, na fotografiji nastaje sadržajem. Sve dosad spomenuto o kompoziciji i tehnologiji fotografije treba shvatiti kao alat u stvaranju sadržaja slike. Dakle, oblik, veličina i položaj objekata iz prirode bit će preneseni na dvodimenzionalnu fotografsku podlogu. Međutim, bitno je da među njima postoji red i međusobni odnos kako

slika ne bi bila samo suhoparna ploha puna linija i boja. Drugim rječima, dobra fotografija mora imati smisao i sadržaj jer će samo tako poruka fotografa stići do promatrača.

„Slika vrijedi tisuću riječi.“ - ova poslovice govori upravo to, da se fotografiju treba čitati kao knjigu, čak još i brže i jednostavnije. Prema tome svaka fotografija sadrži vanjske i unutarnje elemente. Vanjski elementi su svi oblici (boje i linije), koji su vidljivi na prvi pogled. Unutarnji elementi su oni čije značenje treba shvatiti. Među vanjskim elementima fotografije nastaju sukobi i odnosi koji prenose poruku, zanimljivosti i emocije. Cilj je da to značenje shvati veliki broj ljudi. Unutarnji smisao fotografije može biti poetski, lirski, herojski, dramski, gotovo bilo koji, koji je poznat čovjeku.

U većini slučajeva fotografija gubi svoju jasnoću ukoliko nije snimljena korektno, što znači da zbog lošeg izoštravanja ili neke druge pogreške, na prvi pogled nije jasan vanjski sadržaj slike. Međutim, to ne mora uvijek biti razlog zbog kojeg će se slika odbaciti. Ako se sadržaj na slici raspoznaje i poruka koja se njime prenosi nije nerazumljiva, može se fotografiju smatrati dobrom.

Kao sadržaj koji najviše djeluje na promatrača, odnosno, koji gotovo uvijek zaokuplja njegovu pažnju jest sam čovjek. Fotografije portreta uvijek privlače pozornost. Fotografije raznih osoba, ljudi u obavljanju raznih aktivnosti, prikazi njihovih međusobnih odnosa i emocija, slike zabave i života, teme su koje gotovo uvijek prenose jasne poruke zato što im je promatrač najbliži i lako se s njima poistovjećuje. No poželjno je bilo koju temu i motiv prikazati na svjež i zanimljiv način, skladan ili duhovit, kako god fotograf misli i osjeća. No komunikacija s promatračima nije ograničena samo na tematiku portreta; fotografije krajolika, vremenskih uvjeta ili životinja jednako tako mogu poslužiti. Na maštovite načine, fotograf može izuzetno dobro i vjerno dočarati ugođaj, dinamiku, akciju ili pasivnost.

Kao i likovna umjetnost kroz povijest, fotografija sadrži više ili manje jasne poruke. Simboli se nalaze po svuda: na ulici, na televiziji, slikama, knjigama, crkvama itd. Fotografi nerjetko kao motiv snimaju simbole, posebice ako se radi o informativnoj tj. novinskoj fotografiji. Simbol je dakle apstraktni znak, riječ, zvuk ili objekt koji automatski asocira na jednu svima zajedničku misao. Na fotografiji to npr. može biti prometni znak, kršćanski križ, logotip automobila, Kip slobode itd. Ovisno o kontekstu, simboli mogu biti vrlo praktičan motiv za prenošenje ideje fotografa (sl. 42).

Fotografije koje sugeriraju prethodni događaj, dakle onaj koji nije izravno vidljiv, nastale su indeks metodom. Najjednostavniji primjer jesu tragovi u snjegu koje je neki pas ili mačka

netom ostavila. Fotografije ikona direktno prikazuju misao te nije potrebno previše razmišljati o njima. Takve fotografije najčešće se mogu vidjeti u novinama jer nabraže i najjasnije prenose informaciju, te o njima ovisi prodaja tiskovina.

Ovisno o primjeni fotografije, može se reći da se njome može uvjeravati, objašnjavati ili jednostavno dočarati ugođaj. Uvjeravačka fotografija je najčešća u reklamnoj industriji. Također neke reklame zahtijevaju objašnjenje, no fotografija koja objašnjava jest adekvatna kada se govori o edukaciji. Najčešći primjer fotografije ugođaja jest fotografija u svrhu turističke promocije (snijeg, skijanje, plaža, more, odmor itd.).

Slika 42: Simbol

3.2 MANIPULACIJA FOTOGRAFIJOM

Iako fotografija ima različitu primjenu, svaka fotografija za sebe šalje određenu poruku. Međutim, isti motiv fotografiran na različite načine, drugačije izgleda. To znači da, ukoliko se radi o velikoj razlici između dvije fotografije istog motiva, te fotografije će nositi drugačiju poruku, odnosno, značenje za promatrača. Fotografirati isti motiv na drugačiji način odnosi se na korištenje različite opreme, (ne)poštivanje kompozicijskih pravila, odabir perspektive i kuta snimanja, raspored planova, raspored likova itd. Zašto profesionalni fotografi snimaju više snimaka istog motiva/osobe/događaja? Upravo zato jer im to daje mogućnost odabira poruke s najsnažnijom porukom, emocijom ili dojmom.

U reklamnoj fotografiji i tisku danas je nemoguće je izbjeći manipuliranje motivima. Bitno je prodati proizvod, zbog čega je važno odabrati adekvatnu fotografiju koja će se isticati u

mnoštvu te navesti potrošača da odabere baš taj proizvod. Doduše, razvojem računalne tehnologije, manipulacija se odnosi i na retuširanje fotografija putem računalnih programa. Računala jednostavno ubrzavaju proces produkcije i također stvaraju zanimljive efekte. No ovdje je riječ o manipulaciji koja se događa pri neposrednom snimanju.

Također, osim što se na motiv može bitno utjecati manipulacijom fotografske kompozicije, i sam sadržaj fotografije ima veliku ulogu. Važno je uhvatiti osobit trenutak, jer npr. isti pejzaž drugačije izgleda u drugo godišnje doba. Ukoliko je to moguće, dobro je vraćati se na isto mjesto kroz duži vremenski period i iznova fotografirati. Svaka fotografija nosit će drugačiji dojam.

Često puta da bi fotografija bila efektna, fotografi čine upravo suprotno od onog što im nalažu kompozicijska pravila.

VRIJEME

Snimanje iste ulice u različitim vremenskim uvjetima daje joj različit karakter. Sunce, kiša, snijeg, oluja, magla ili vjetar mogu oplemeniti fotografiju i dočarati atmosferu i/ili neki osjećaj. Ovisno o namjeni fotografije, dobro je razmisliti o tome kako će određeni motiv izgledati u različitim vremenskim prilikama.

Kada je vani sunčano i vedro, na slici se mogu postići razni efekti. Obično je pravilo fotografirati leđima okrenutim Suncu kako bi se motiv i detalji na njemu vjerno prikazali, te kako bi se izbjegao gubitak boje. Međutim, postupanjem upravo suprotno od tog pravila, na fotografiji se postižu vrlo zanimljivi efekti i grafički elementi uslijed gubitka boja i detalja. Također izravne snimke Sunca snimane vrlo malim vremenom ekspozicije omogućuju drugačiji prikaz Sunca kakav u prirodi nije uobičajen (sl.43,44 i 45). Fotografije za vrijeme iznimno sunčanog vremena adekvatne su za fotografije ljetnih aktivnosti (plaža, more, dječja igra, sportovi na vodi i sl.)

Fotografije 43 i 44 prikazuju isti izlazak Sunca, no budući da je druga fotografija kasnije snimana, na prvoj se još naziru boje okoliša. Na drugoj fotografiji je dojam izlaska Sunca pojačan grupom koja ga promatra te samim time stvara liniju pogleda prema Suncu. Na toj slici se može primjetiti gubitak boje osim one na nebu, što izlazak Sunca pretvara u dominantan događaj na fotografiji. Slika 45 je snimana direktno u Sunce s niskim vremenom ekspozicije kako bi Sunce dobilo oblik zvijezde. Ovo je primjer kršenja pravila pri komponiranju, budući da je rezultat efektna fotografija. Zbog brze ekspozicije, snježni krajolik je dobio sasvim jednu drugačiju teksturu.

Slika 43: Suprotno od smjera Sunca

Slika 44: Suprotno od smjera Sunca

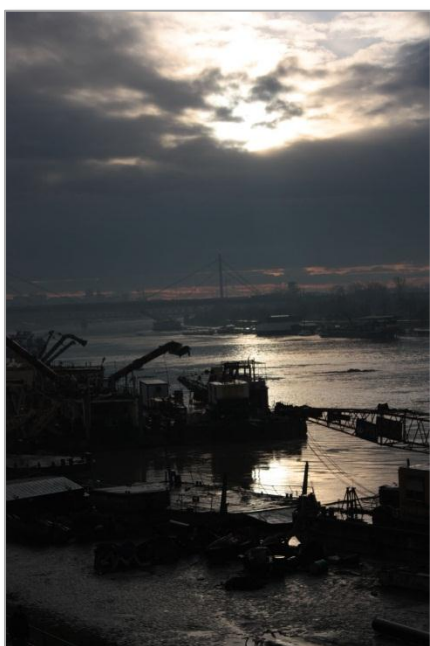

Slika 45: Sunce – kratka ekspozicija

S druge strane, kada je vrijeme oblačno, svjetlost u prirodi je difuzna. Takva svjetlost je idealna za postizanje nestvarnog i sanjivog efekta (sl. 46), grad za vrijeme oblačnog vremena djeluje više sivo i manje zasićenih boja, stoga je kao takav idealna podloga za isticanje motiva jarkih boja. Međutim, jarke boje tekstila i ostalih neprirodnih materijala, poput crvene, plave, žute ili zelene jako dolaze do izražaja u ovakvim vremenskim uvjetima. Slika 46 prikazuje fotografiju velegrada na rijeci. S obzirom da su dio fotografije metalne dizalice, kontejneri i čamci u riječnoj luci, koji sami po sebi ne djeluju baš čisto i ekološko, upravo taj dojam pojačan je oblačnim vremenom. Iako se Sunce na nebu nazire, sve djeluje sivo. Na slici 47 fotografija je gotovo istih vremenskih prilika, no s drugom porukom. Budući da se na slici nalazi more, a zrake Sunca samo što nisu skroz probile oblake, ova fotografija prikazuje očekivanje razvedravanja i lijepog vremena.

Područje interesa usmjereno je na oblake i Sunčeve zrake jer zauzima veću površinu fotografije, a cijela kompozicija je snimljena još kraćim vremenom ekspozicije nego je to uobičajeno.

Fotografije okoline u magli idealno je za stvaranje sjetnih i melankoličnih fotografija. Međutim, takve fotografije su tehnički zahtjevnije te je potrebno dobro odrediti ekspoziciju i otvor blende te izbjegavati korištenje bljeskalice, jer se svjetlo bljeskalice odbija od najbližih kapljica vode u magli, što znači da sve ono što je udaljeno, neće se dobro vidjeti na fotografiji. Kao i na fotografijama s oblačnim vremenom, magla se može iskoristiti za postizanje kontrasta i kolorističke perspektive. Na taj način fotografija dobiva jasnu točku interesa.

Slika 46: Oblačno vrijeme

Slika 47: Oblačno vrijeme

Kiša predstavlja izazov za fotografe budući da može oštetiti njihovu opremu. Unatoč tome, fotografije za vrijeme kišnog vremena gradovima i prirodi daju poseban, dramatičan i živahan ugođaj. Bila noć ili dan, automobilska i gradska svjetla reflektiraju se na cesti, kapljice na površinama svjetlucaju, drugačije je raspoloženje u gradu i na selu: gradovi su puni ljudi u žurbi sa šarenim kišobranima, dok su na selu seljaci zadovoljni na njivi. Dakle, kiša na fotografiji može dati isti ugođaj, no potpuno suprotnu emociju. Međutim, kišni ugođaj može biti dodatno naglašen i više dramatičan ako se na fotografiji vide kapi kiše, što se postiže fotografiranjem s dužim vremenom ekspozicije. Na takvim fotografijama

kapi kiše izgledaju izduženo, zapravo kao tanke igle i oplemenjuju fotografiju. Također, ukoliko je potrebno prikazati kapi kiše, najbolje je to učiniti kada je podloga tamna, jer su onda više vidljive. Slika 48 prikazuje isti grad koji je na fotografiji 46, snimljen istog dana. Kiša je baš prestajala padati, tako da su ceste još uvijek bile mokre. Iako je kiša i oblačno, fotografija odiše svježinom, koja postoji uvijek nakon kiše, zbog čisteg zraka. Svjetla na automobilima u ovom slučaju pojačavaju dojam mokre ceste, zbog refleksija. Budući da su kontrastne boje u odnosu na prevladavajuće sivilo, oživljavaju fotografiju.

Slika 48: Kiša

Olujno nebo, posebice ono na fotografijama krajolika, da li na moru, iznad livada ili planina, uvijek ostavlja dramatičan dojam. Rijetke su prilike kada je moguće uslikati fotografiju na kojoj je uhvaćen točno onaj djelić sekunde, kada je grom udario u tlo. Olujno nebo puno je oblaka, te ponekad i Sunčeve zrake izvire među njima. Izuzetno poseban ugođaj i dinamika može se postići ako se na fotografije nalaze sve tri opisane vremenske pojave.

Fotografirati snijeg je također jedan izazov za fotografe, no nudi toliko različitih mogućnosti. Na prvom mjestu potrebno je savladati tehniku stranu fotografije snijega. U planinskim mjestima i skijalištima, ne samo kad ima Sunca, nego i kad je oblačno, bjelina

snijega može uzrokovati gubitak teksture i detalja krajolika na fotografiji. Da bi se to izbjeglo, preporučeno je fotografirati kada Sunce nije još visoko izašlo. No osim krajolika, u doba snijega, osobito u prirodi, ima mnoštvo zanimljivih detalja za ovjekovječiti na fotografiji poput životinja, tragova u snijegu, stabla prekrivenih snijegom, ljudi i djeca u igri itd. Ovisno o trenutnim vremenskim uvjetima, fotografije snijega mogu zračiti najrazličitijim ugođajima i emocijama. Kao i kod kiše, i pahulje snijega mogu biti dodatni element snježne fotografije. Slika 49 pokazuje klasičnu fotografiju skijališta, no slika 50 je nešto drugačija. Snimanje snijega preko noći i s filterom za fluorescentno svjetlo zbog čega je cijela fotografija u zagasitom narančastom tonu. Upravo taj ton smanjuje hladnoću snijega. Tragovi u snijegu i svjetlo oživljavaju fotografiju te naglašavaju osjećaj samoće.

Slika 49: Snijeg

Slika 50: Noćna snježna slika

NOĆNA FOTOGRAFIJA

Fotografije mjesta, gradova, krajolika ili ljudi u doba sumraka i noći omogućuju fotografu da uslika fotografiju s mnogo grafičkih elemenata tj. jednobojnih silueta, ako je na primjer usmjerio svoj fotoaparatus prema zalazećem Suncu. Manja mjesta također su vrlo interesantna sa svjetlima koja izgledaju poput bijelih točkica na tamnoj podlozi. Zanimljive fotografije su i one koje prikazuju prirodu, more pa i portrete na mjesecini. Noćne

fotografije grmljavine i munja opet su drugačije od dnevnih, te zrače uznemirujućom atmosferom.

Dakle, postoje veoma međusobno različiti motivi koji možda postaju mnogo interesantniji ako su snimani po noći, no međutim, potrebno je prilagoditi način snimanja, kao i kompoziciju ovisno o kojem motivu se radi. Vrijeme ekspozicije gotovo uvijek će morati biti duže od onog kada se radi o dnevnoj fotografiji. Stoga treba imati na umu, ukoliko je motiv selo zajedno s nebom, zvjezdama i Mjesecom, da će mjesec pri dužim ekspozicijama biti mutan i izobličen, budući da se on kreće. Naravno, ponekad je upravo taj efekt i poželjan. S druge strane, spomenici i arhitektura su najčešće preko noći posebno osvijetljeni, zbog čega na noćnim snimkama djeluju drugačije i veličanstveno. Iako je ponekad doista komplicirano dobiti dobru noćnu fotografiju zbog nemogućnosti izoštravanja ili nedovoljnog svjetla, postoje mnoge poznate i uspješne fotografije gradova, sajмова i parada koje su posebno baš po tragovima svjetla i blještavila nastale ulijed snimanja dugom ekspozicijom. Slika 51 prikazuje noćnu fotografiju na kojoj glavni centar pažnje zaokuplja vatra. Na desnoj strani slike 51 nalazi se mala grupa ljudi koja na prvi pogled ostavlja dojam komešanja. Međutim, mladić koji stoji najbliže vatri, stoji vrlo smireno pogleda usmjerena prema vatri, zbog čega njegova smirenost u kombinaciji s vatrom postaje dominantan osjećaj na fotografiji.

Slika 51: Noć - vatra

Slike 52 i 53 prikazuju isto malo mjesto snimano po danu i po noći. Snimano je na istoj lokaciji. Na slici 52 najvažnije su boje jer vlada sklad između zgrada koji se tu nalaze. Nebo i pozadina daju vedrinu fotografiji. Međutim, slika 53 je apsolutno drugačija jer

centar pažnje postaje mjesec. Cijela kompozicija je vrlo stabilna, a svjetla koja dolaze iz kuća zajedno s mjesečevom svjetlošću djeluju smirujuće i spokojno.

Slika 52: Selo - dan

Slika 53: Selo - noć

LJUDI

U fotografijama portreta naglašena je suradnja između fotografa i osobe koja se na slici nalazi i aktivno pozira. No na fotografijama spontanijih situacija fotograf više bilježi dokumentarne fotografije jer snima trenutke koji se prirodno odvijaju bez njegovog utjecaja. Za oboje potrebno je razmisliti o osobi i situaciji koja će biti prikazana.

Kada se radi o formalnom portretu, treba pripremiti sve detalje koji će se nalaziti na fotografiji, kao što su: mjesto fotografiranja, odjeća, scena i poza. Ambijent na fotografiji portreta ne bi trebao biti jednak za dvije osobe različitog zanimanja (npr. intelektualac i pjevač). Dakle, svime što će na slici biti, treba istaknuti karakter osobe koja se snima. Najvažnije je da osoba bude opuštena i mirna. Što se opreme tiče, najpogodniji objektiv je veće žarišne duljine, jer ostavlja prostor između modela i fotografa, ali isto tako i ne stvara izobličenja kao što bi to činili normalni ili širokokutni objektiv. Osvjetljenje je u ovom slučaju također izuzetno bitno. Najčešće se koristi meko difuzno svjetlo (sl. 54), no direktna rasvjeta pogoduje ako je na fotografiji potrebna dramatičnost (sl. 55). Dakako, gotovo uvijek više izvora svijetla dobro dođu: jedno za osvjetljenje lica, drugo treba biti

visoko za osvjtljenje kose, te treće svjetlo služi za osvjtljenje pozadine. Ako se portret snima na otvorenom, oblačni dani pogoduju snimanju. Tebalo bi se snimati u popodnevnim satima, kada ima dovoljno svjetla. Ako je dodatna rasvjeta potrebna, mogu se iskoristiti reflektirajuće podloge koje će odbijati svjetlo prema licu modela.

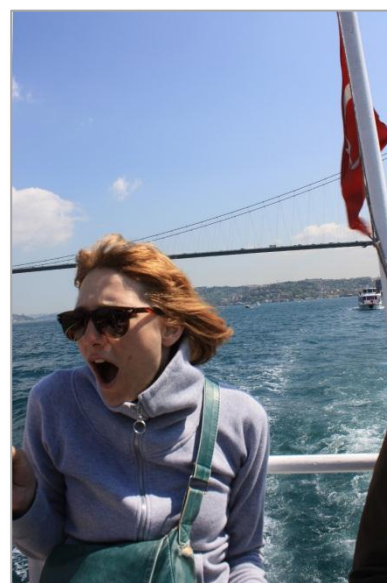
Slika 54:Formalni portret

Slika 55:Formalni portret

Slika 56:Neformalni portret

Slika 57: Neformalni portret

Portret može biti prikazan u prostoru, gdje se on nalazi u svojoj uobičajenoj okolini. Obično je cilj prikazati interese osobe i ono čime se bavi, stoga se to naglašava kompozicijom. Model bi tebao biti smješten na radnom mjestu ili području njegovih najdražih aktivnosti. No kako bi takav portret karakterno odgovarao modelu, dobro je

prikazati detalj, nekakav predmet ili bilo što čime se ta osoba ponosi (npr. najbolji konj na farmi jednog seljaka, zlatna medalja sportaša i sl.). Isto tako, odjeća na modelu ne bi trebala biti previše drugačija od uobičajene. Na slikama 56 i 57 prikazane su osobe kada su okolnosti opušteno, odnosno u aktivnostima u kojima uživaju. Slike 58 i 59 opisuju karakter i ono čime se osobe bave u životu. Slika 59 prikazuje osobu koja voli putovati. To je jasno po odjeći. Da osoba voli putovati i razgledavati istaknuto je neuobičajenim prikazom osobe s leđa i u hodu.

Slika 58: Portret – karakter

Slika 59: Karakter i hobi

Grupni portreti su fotografije od dvije pa na više osoba. Na takvim portetima je važno da se sve osobe vide jednako dobro, da sjena ne pada neke osobe, a na druge ne, da su svi jednako izošterne. U protivnom, ističe se ona osoba koja se najbolje vidi. Mnogo je grupnih portreta koji su danas svakodnevica i služe kao dokumentarna fotografija (sportske ekipe, zaposlenici nekog poduzeća, profesori sveučilišta itd.). Kada je puno ljudi na slici, potrebno je prilagoditi scenografiju, odnosno posjesti jedan red ljudi, a postaviti na postolje zadnji red tako da se svi vide. Međutim, najzanimljivije fotografije su one spontanih trenutaka kada ljudi ne poziraju.

Slika 60:Grupni spontani portret

Slika 61:Grupni portret

Slika 62:Grupni portret

Fotografija iznad (sl. 60) nastala je prije nego se ova grupa ljudi pripremila za snimanje. Na toj fotografiji je zato djevojka najbliža fotoaparatu i najistaknutija. Na slici 61 grupa je spremna za poziranje. Svi su jednako izoštrjeni i prema tome jednako bitni na fotografiji. Slika 62 još je jedna fotografija grupe, no malo drugačija od uobičajenih jer grupa ljudi nije velika zbog čega je moguće da stoje u liniji, jedan pokraj drugog. Ono što fotografiju čini zanimljivo jest što stoje i dijagonali, odnosno na cesti koja ide uzbrdo te je stoga i kompozicija uzlazna.

Gotovo najčešće fotografije portreta jesu fotografije vlastite obitelji (sl. 63). Modeli već poznaju fotografa i osjećaju se opušteno pred objektivom, što je veoma pogodno za stvaranje fotografija u normalnom obiteljskom okruženju (sl. 64 i 65). Razna događanja, poput blagdana, rođendana, putovanja i vjenčanja pružaju mnogo situacija zanimljivih za

fotografiranje. Kada su djeca u pitanju, najbolje je imati fotoaparat spreman cijelo vrijeme, jer nikad se ne zna kada će se dogoditi nešto u njihovoj igri vrijedno fotografiranja (sl. 66). Kada se radi o događaju poput vjenčanja, već je uobičajena postala fotopriča, odnosno, fotografski slijed čitavog dana, od pripreme i odijevanja do konačne proslave na kraju dana.

Slika 63: Obiteljska fotografija

Slika 64 Obiteljska fotografija

Slika 65: Obiteljska fotografija

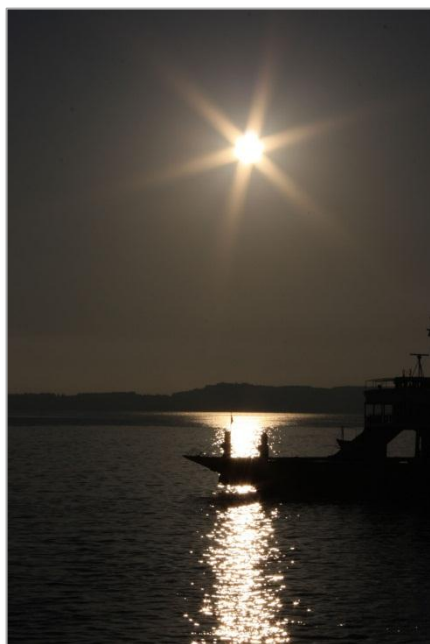
Slika 66: Djeca

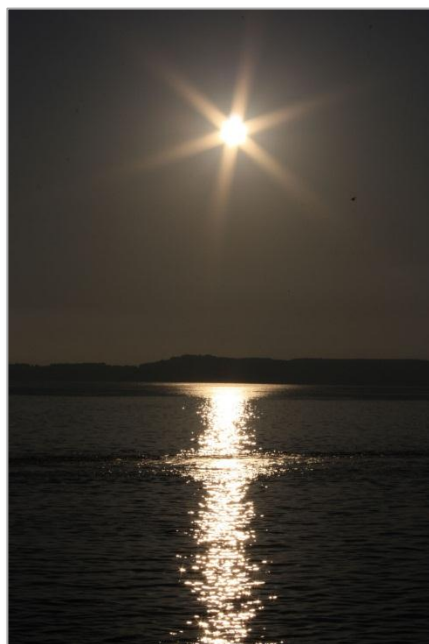
KRAJOLICI

Fotografirati krajolike može biti doista zahvalno, s obzirom da točka interesa postaje bilo što, što je fotografu privuklo pažnju. Za dobru fotografiju nekog krajolika, ako je to moguće, dobro je vratiti se na isto mjesto u različita godišnja doba, kako bi se mogla snimiti fotografija koja najbolje odiše karakterom tog određenog mjesta. Isti krajolik imat će apsolutno drugačiju energiju u drugo doba dana te u drugačijim vremenskim uvjetima. S druge strane, bitno je dobro odabrati način na koji će on biti prikazan, odnosno, što će biti u prvom planu, da li će samo jedan plan biti izoštren ili više njih. Međutim, često na fotografijama prirode nedostaje dinamika, zbog čega fotografija postaje nezanimljiva promatraču. Takvi problemi mogu se popraviti dodavanjem zanimljivog motiva poput osobe ili usamljenog stabla i sl. Isto tako, priroda je prepuna različitih tekstura koja se najbolje ističe kada se Sunce nalazi na nižoj točki.

Sljedeće fotografije (sl. 67 i 68) su usporedba različitih centara interesa. Na obje fotografije kompoziciju čine horizontalno linija horizonta, a vertikalno odsjaj Sunca na moru. Linija horizonta je sporedna, tj. daje ravnotežu cijeloj kompoziciji. Odsjaj Sunca na moru vodi pogled prema gore, prema Suncu. Ima taj obrnuti smjer ,zato što je prirodno bliži promatraču. Međutim, na prvoj fotografiji tu putanju pogleda prema gore prekida brod, koji je ušao u sliku te ga zadržava na sebi. Budući da se brod nalazi na desnoj strani, pogled ne bježi s njega, te on postaje centar interesa. Na drugoj fotografiji je slučaj bez broda, te je centar interesa Sunce. Uzburkano more, koje je brod ostavio kao svoj trag, daje ovoj fotografiji dozu tajnovitosti.

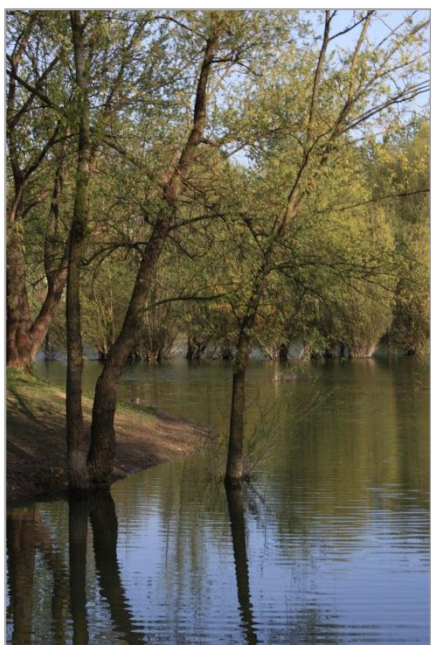

Slika 67:Krajolik – brod kao centar interesa

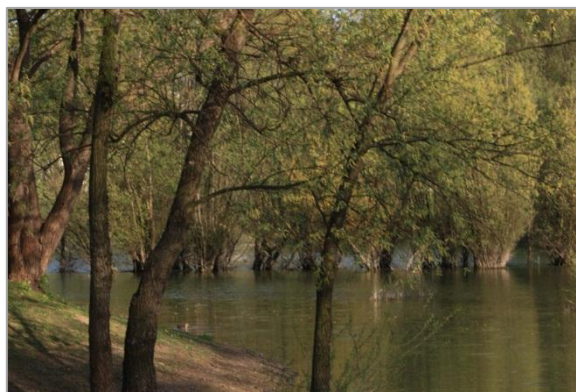

Slika 68: Krajolik – Sunce kao centar interesa

Krajolici su najbolji primjer grafičkih elemenata na fotografijama, tj. prepuni su linija koje vode pogled i oplemenjuju sliku. Linije čine ceste, potoci, rijeke, jezera, mora, planine, granice između neba i tla, sjene koje bacaju drveća ili brda itd. Manipulacija linijama u prirodi je jednostavna, budući da se njihov položaj, pa samim time i kompozicija mijenjaju pri svakom pomaku fotoaprata. Fotografije na slikama 69 i 70 prikazuju isti motiv drugačijeg kadra. Na obje fotografije stabla imaju ulogu okomitih linija. Na prvoj fotografiji refleksija pojačava dojam okomitih linija te optički produljuje stablo i vodi pogled u visinu. Druga fotografija je tako kadrirana da se uopće ne vidi da stablo raste pod vodom. Glavni motiv su tri stabla, odnosno tri linije. U pozadini je, kao i na prvoj slici, horizontalna linija obale, no tu je više izražena i čini cijelu fotografiju stabilnom. Ukratko, kadar na slici 69 čini fotografiju više dinamičnom od slike 70.

Slika 69:Krajolik – linije

Slika 70:Krajolik – linije

Postoje fotografije voda tekućica i slapova, šuma, plaža te planina i kanjona. Rijeke s kaskadama i slapovima su neiscrpan izvor zanimljivih i dobrih fotografija. Kao i kod fotografija kiše, fotograf ima mogućnost izbora prikazati slapove i vodu zamrznute u pokretu ili neizoštreno da bi se taj pokret naglasio (sl. 71).

No, kao što je prikazana na slici 73, rijeke i vode tekućice mogu biti u potpunom mirovanju. U ovom slučaju, ovako prikazana rijeka ne podsjeća na vodu tekućicu, kako je ona obično prikazana. Ovdje je prljava i apsolutno mirna. Lagana naoblaka naglašava

ambijent difuznim svjetlom. Ono što izdvaja ovu fotografiju jest neklasični prikaz, kao što je to na slici 72. Slika 72 prikazuje istu rijeku kojih deset metara niže. Ta fotografija odiše svježinom i vidi se da je rijeka uzburkana.

Slika 71:Krajoblik – voda u pokretu

Slika 72:Krajoblik – rijeka

Slika 73:Krajoblik – rijeka

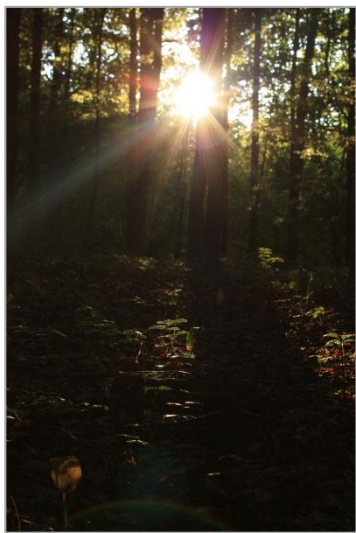
Šume su same po sebi tamne (sl. 74), još ukoliko je jesen ili zima, a magla je spuštена, fotografije šume, odnosno, beskraj stabala djeluju sjetno. Međutim, često se takve scene mogu izbjeći snimanjem zraka Sunca koje se probijaju između grana (sl. 75 i 76).

Plaže mogu biti kamenite, strme ili pješčane i beskrajno duge. Da bi se izbjegla uobičajena fotografija plaže na kojoj su ljudi koji se sunčaju, plivaju ili se bave sportom, dobro je razmotriti načine na koji će se istaknuti pojedina fotografija, a istovremeno se neće izgubiti karakter kojima ta plaža odiše. Na fotografiji 77 upotrebljen je „pogrešan“ filter namjerno. Na ovoj fotografiji ima mnogo aktivnosti i mnogo ljudi, i s plavom bojom koja prevladava, zamrznut je pokret, ali i vrijeme zbog čega se ova fotografija može

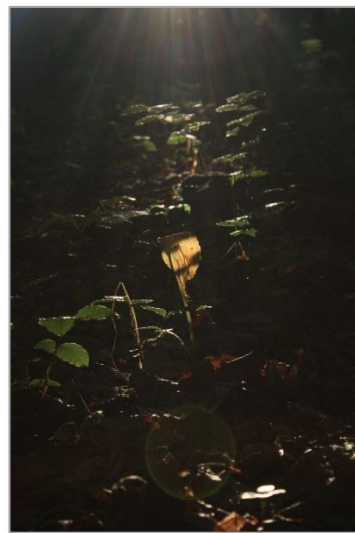
smatrati dokumentarnom. Slika 78 prikazuje detalj s iste plaže snimana korektnim filterom. Doduše, ova fotografija može se i smatrati neuobičajenim portretom.

Slika 74: Krajoblik – šuma

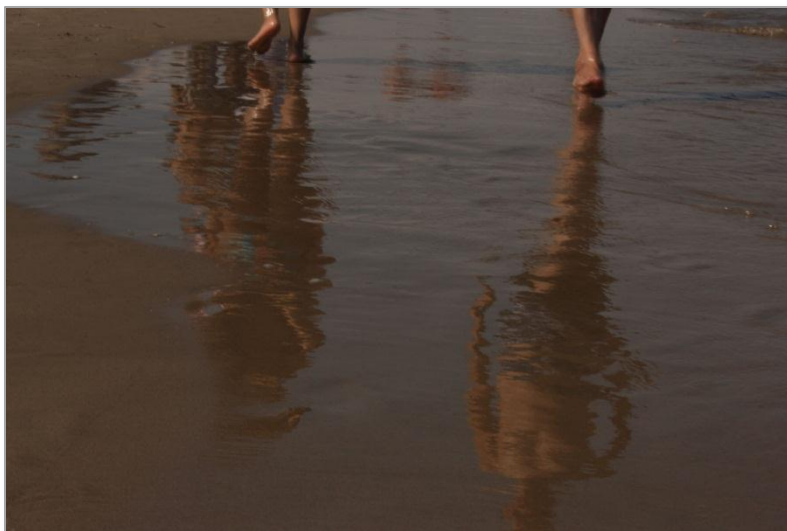
Slika 75: Krajoblik – šuma

Slika 76: Krajoblik – šuma

Slika 77: Plaža

Slika 78: Plaža - detalj

ARHITEKTURA

Ništa tako dobro ne prenosi atmosferu grada ili mjesta kao što su njihove građevine. Građevine odišu karakterom; mogu predstavljati topao dom, napuštene razrušene kuće nakon rata, neboderi i velike građevine predstavljaju monumentalnost velikih metropola. Prozori i stakla na zgradama su nerijetki motiv fotografije arhitekture. Kompozicija može prikazivati od mnoštva zgrada do detalja na nekom pročelju. Međutim, ponekad čista arhitektura djeluje monotono pa iz tog razloga postoje načini kako da se to izbjegne: može se uklopiti cvijeće i zelenilo iz okolice, razmotriti različite kuteve snimanja i sl.

Slika 79: Arhitektura - grad

Slika 80: Arhitektura - grad

Fotografije na slikama 79 i 80 prikazuju isti grad sniman iz iste pozicije. Fotografija s lijeve strane klasičan je prikaz grada, dok je fotografija s desne stojećeg formata. S obzirom da je linija horizonta u gornjoj trećini, naglašena je dubina. Izmjena toplih i hladnih boja ističe karakteristike građevina ovoga grada.

Fotografija na slici 81 prikazuje obiteljsku kuću u istom gradu s prethodnih fotografija. Kompozicija zaustavlja pogled na zgradi jer je ona teži optički element te se nalazi na desnoj strani. područje interesa postaje balkon i prozor na njemu. Cijela fotografija je skladna jer se izrazito plavo nebo zrcali na prozorskim staklima. Blago iskrivljenje linija zidova i refleksije postignuti su pomnim odabirom kuta snimanja. Slika 82 prikazuje toranj katedrale u daljini. Dvije zgrade između kojih je katedrala snimana uokviruju taj toranj, ističu njegovu visinu te usmjeravaju pogled prema centru fotografije. Trenutno oblačno vrijeme i kontrastna svjetlost iznimno pogoduje ovoj fotografiji.

Slika 81: Arhitektura - kuća

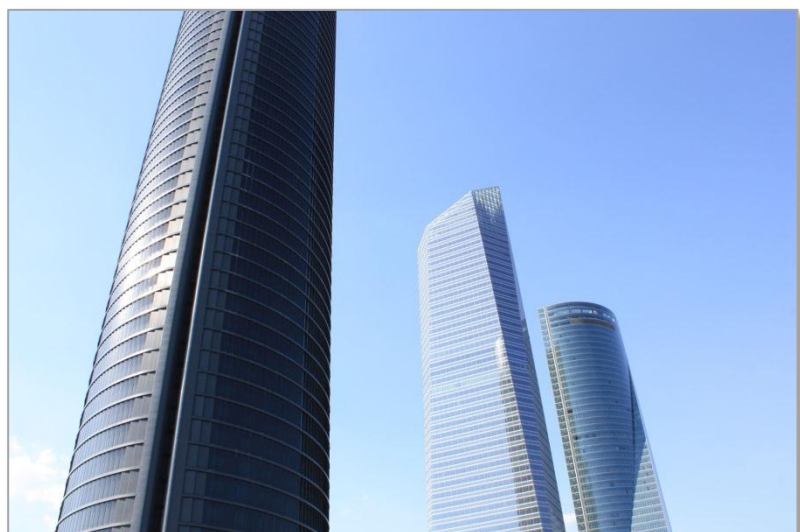

Slika 82: Arhitektura - toranj

U koliko se fotografira neka izuzetno visoka zgrada, pri snimanju normalnim objektivom može doći do izobličenja pri krajnjim rubovima fotografije. Taj problem nije nužno loš, odnosno, može ga se iskoristiti za naglašavanje visine zgrade (sl. 83 i 84). Za pojedinu građevinu je isto tako dobro odabrati odgovarajuće doba dana za isticanje njenih najboljih obilježja. Fotografija arhitekture postaje nezanimljiva također kad se radi o poznatoj građevini (npr. priamide iz Gize, Kosi toranj, Kip slobode itd.), a fotograf ju prikazuje na već viđeni način. Savjetuje se pronaći originalnu i neuobičajenu kompoziciju.

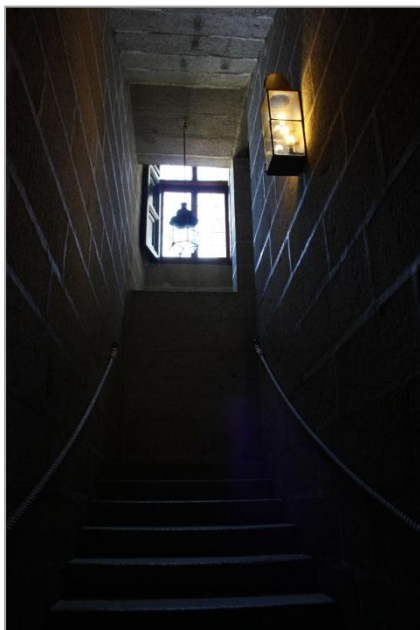

Slika 83: Visoke građevine

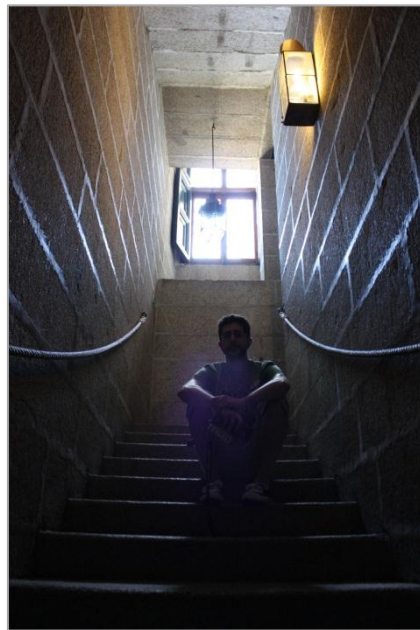

Slika 84: Visoke građevine

Fotografije interijera mogu u konačnici biti potpuno bezlične, čak i ako se radi o poznatim prostorijama nekog slavnog dvorca. Najvažnije kod fotografije interijera je svjetlo. Treba posebno obratiti pozornost na konačni dojam koji se želi postići. Obično su fotografije starijih interijera tamnije od onih novijeg doba. Važno je pronaći točku koja zaokuplja pažnju, te je nastojati snimiti tako da ona postane centar interesa.

Slika 85: Interijer

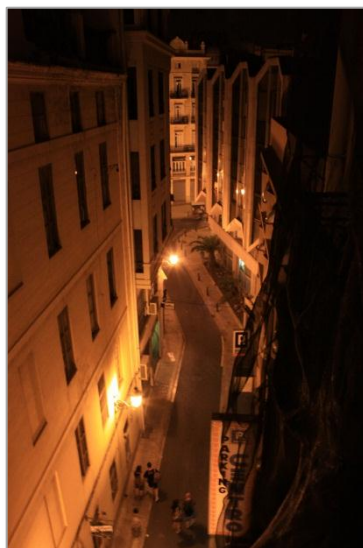
Slika 86: Interijer

Slika 85 i 86 fotografije su istog interijera. Na prvoj centar interesa je prozor, no kompoziciju obogaćuje i svjetlo kao drugi izvor svjetla. Svjetlo je žute, tople boje te je u kontrastu s okolinom. Druga fotografija je življa i drugačije atmosfere budući da je osoba u interijeru te je ona centar pažnje. Prva fotografija je više adekvatna za fotografiju u promotivne svrhe. Možda neki grad ima skroz drugi karakter preko noći u odnosu na dan (sl. 87 i 88). Preko noći gradovi obično imaju osvijetljene spomenike i zgrade, zbog čega dobivaju sasvim jednu drugu dimenziju i veličanstvenost, a fotografije su onda posebno efektne (sl. 89), kao ova fontana (sl. 90 i 91). Inače fontane znaju biti ili ugašene ili osvijetljene s razno obojenim svjetlima preko noći. Ova dolazi do izražaja jer je blago osvijetljena, no dovoljno da se mlaz vode vidi. Prva fotografija simetrične je kompozicije. Da bi se izbjegla monotonost takve kompozicije, fotograf je iskoristio modele koji su se došli osvježiti. Mrak na fotografiji ostavlja dojam kao da u okolini ne postoji ništa drugo osim onog što se vidi.

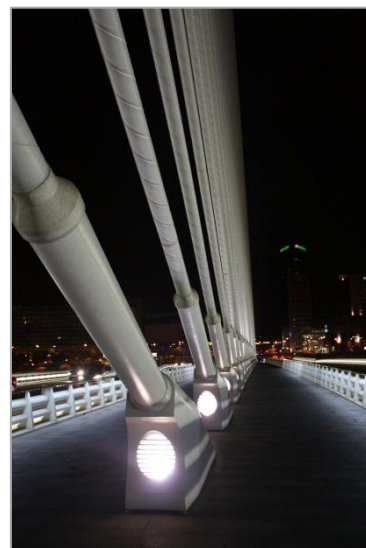

Slika 87: Grad - dan

Slika 88: Grad - noć

Slika 89: Arhitektura/spomenik

Slika 90: Fontana - noć

Slika 91: Fontana - noć

FESTIVALI, PARADE I SPORT

Kod fotografije festivala i parada najvažnije je prikazati veličinu događaja i broj sudionika. Stoga su dobri širokokutni objektivni koji će zahvatiti sudionike i gledatelje. Kod fotografija parada, dobro je pripremiti se za snimanje, odnosno odabrati dobru lokaciju. Osim što je važno snimati cjelokupni događaj, najbolje s povišenog mjesta, važno je i fotografirati iz blizine (sl. 92 i 93 pa čak i iz žablje perspektive). Fotografije donjeg rakursa na paradama

su uobičajene i neizbježne, te daju uvid u kostime i prolazeće grupe iz veće blizine nego što ih gledatelji mogu vidjeti. Kada se radi o festivalima (sl. 94) i demonstracijama najvažnije je prikazati broj sudionika i razlog okupljanja. Što se tiče svjetla na ovim fotografijama, ne može se puno učiniti, stoga je važno dobro prilagoditi postavke fotoaparata. Također, u pravom trenutku nastaju nezaboravne fotografije (sl. 95).

Slika 92: Parada

Slika 93: Parada

Slika 94: Festival

Slika 95: Festival

Kada se fotografira sport, teleobjektiv je neizbježan. Kod manjih događanja, dječjih i juniorskih turnira vjerojatno je moguće kretati se oko igrališta/borilišta te samim time i snimiti dostatan broj različitih fotografija: iz bliza, iz daleka, detalj, zamrznuti pokret i sl. (sl. 96). No velika sportska događanja predstavljaju problem, na prvom mjestu ako fotograf nema novinarski pristup, a na drugom ako nema potrebnu opremu, odnosno, teleobjektiv. Najbolje fotografije sa sportskih terena su one zamrznutih pokreta, na primjer u trenutku kada sportaš udara loptu. Za takve fotografije potrebno je veliko uvećanje koje će usmjeriti poglede promatrača na sportaša i zatim na točku udarca. Kod ovih fotografija potrebno je snimiti detalje koji će prenijeti ugođaj i uzbuđenje.

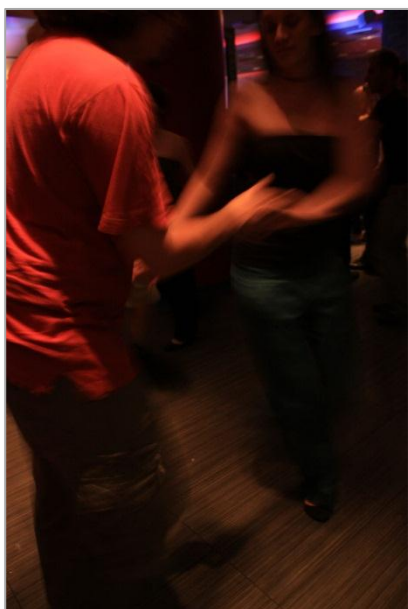
Slika 96:Sport

POKRET

Fotografija pokreta ne mora nužno biti povezana sa sportom. Zamrznuti pokret može jako dobro prenijeti dinamiku na fotografiji. Mnoge dokumentarne fotografije, fotografije su pokreta. Razlika je među fotografijama zamućenog i oštrog pokreta. Zamućeni pokret postiže se dužim vremenom ekspozicije. Na takvim fotografijama, važno je postići da najvažnija točka na slici bude oštra. Takve fotografije su vrlo efektne, s obizorm da prenose čitavu dinamiku i nemir kretanja te osobu, životinju ili vozilo koji se nalaze u tom prostoru pokreta ili se i sami kreću. Kako bi točka interesa bila izoštrana, pri fotografiranju

je potrebno pratiti motiv, pritisnuti okidač, ali nastaviti pratiti motiv. Rezultat je oštar motiv i zamućena pozadina. Zanimljive fotografije nastaju kad se ova tehnika snimanja koristi u kombinaciji s bljeskalicom. Tada se može postići pokret koji je gotovo neprepoznatljiv s laganim obrisima glavnih aktera. Ples (sl. 97) je jedan od zahvalnih motiva za fotografije pokreta.

Fotografije zamrzutog pokreta (sl. 98) uvijek su zanimljive posebice ako se glavni lik na fotografiji nalazi u nekoj pozi ili situaciji koje su prema iskustvu moguće samo u jednom trenutku. No treba imati na umu da se na ovaj način ne prikazuju vozila koja jednako tako mogu biti snimljena dok stoje na mjestu. Na fotografiji uvijek nešto treba isticati pokret, bila to voda koja prska ili nešto drugo.

Slika 97: Pokret

Slika 98: Pokret - zamrznuti

MAKROFOTOGRAFIJE

Kod makrofotografije najviše komplikacija stvara oprema. Makroobjektivi su skuplji od ostalih objektivu, ali pružaju mogućnost snimanja iz velike blizine. Za razliku od normalnih objektivu, makroobjektivi mogu propusiti mnogo svjetlosti te izoštriti predmete koji se nalaze vrlo blizu.

Kao tema makrofotografije može biti bilo što što je sićušno, poput kukaca ili sitnog bilja. U konačnici fotografije s tom temom gotovo uvijek izazivaju čuđenje promatrača, jer on nije navikao detaljno gledati, na primjer uvećanog mrava. Makrofotografija idealna je za

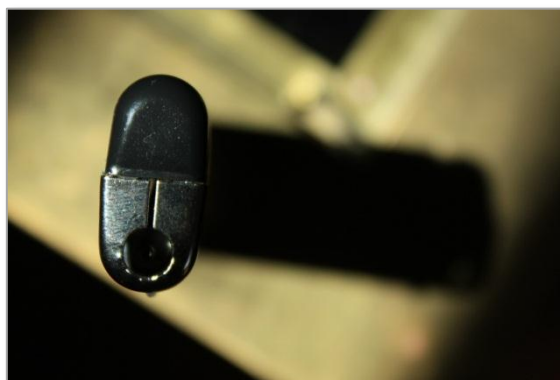

stvaranje apstraktnih fotografija raznovrsnih boja te omogućava fotografima stvaranje najrazličitijih kompozicija. Jedne od zanimljivih tema ove fotografije su: kukci, cvijeće, kapljice rose na lišću, razne teksture kora na drveću, ljudsko tijelo (oči) itd.

Slike 99 i 100 su fotografije istog predmeta. Desna je snimana iz gornjeg rakursa tako da jedino sjena diskretno pokazuje o kakvom predmetu je riječ. Lijeva fotografija je snimana iz normalnog rakursa te je motiv sam po sebi dovoljno zanimljiv budući da se radi o predmetu malih dimenzija. Ponekad se na prvi pogled ne može znati koliko je malen motiv na fotografiji (sl. 101) pa je dobro prikazati ga u kontekstu (sl. 102),

Slika 99: Makro

Slika 100: Makro

Slika 101: Makro

Slika 102: Makro

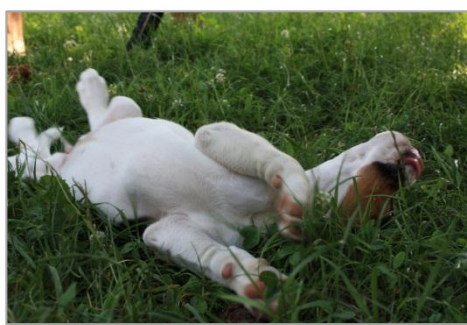
ŽIVOTINJE

Fotografija životinja veoma je zahtjevna i traži mnogo strpljenja, bilo da se radi o fotografiranju kućnih ljubimaca ili divljih životinja u njihovom prirodnom staništu. Prije fotografiranja treba razmisliti o karakteru pojedine životinje, kako živi, kako se ponaša te pokušati to prenijeti na sliku. Neke životinje na fotografiji mogu odasati veličinom i veličanstvenošću, dok druge mogu biti male, zaigrane i vesele. Prije fotografiranja treba odlučiti što fotografija treba poručiti promatraču.

Kod fotografija vlastitog kućnog ljubimca fotograf ima prednost, budući da poznaje životinju te je u mogućnosti predvidjeti njezino ponašanje i kretanje. Treba pretpostaviti što i u kojem trenutku će životinja učiniti te u skladu s time, može pripremiti opremu i zauzeti odgovarajuću poziciju za snimanje. Također, ljubimci mogu biti prikazani u različitim ambijentima (kuća, dvorište, priroda, s članovima obitelji), ovisno o njihovom karakteru. Kod kućnih ljubimaca, vlasnici i promatrači najčešće mogu raspoznati raspoloženja koja su slična ljudskima poput tuge (sl. 103), razigranosti (sl. 104 i 105) te umora i lijenosti (sl. 106). Ove fotografije snimane su iz niskog kuta snimanja kako bi konačni osjećaj bio gledanje iz životinjske perspektive, a ne iz ljudske. Kada se fotoaparat nakrivi, fotografija postaje dinamična, i ovom slučaju vesela.

Slika 103: Kućni ljubimci - tuga

Slika 104: Kućni ljubimci - igra

Slika 105: Kućni ljubimci - igra

Slika 106: Kućni ljubimci - umor

Vlastito dvorište može biti izvor mnogih zanimljivih i neuobičajenih fotografija. Tamo gdje ima cvjeća i biljaka, bit će i kukaca. Kukci i cvjeće odlični su motivi za makrofotografiju, no zahtjevaju i posebnu opremu te mnogo strpljenja. Ukoliko fotograf ne želi prestrašiti razne kukce i manje ptice koje oblijetaju cvjeće, najbolje je koristiti teleobjektive te fotografirati iz udaljenosti. No ako se radi o paucima i sličnim kukcima, moguće im se približiti te koristiti objektiv za makrofotografiju (sl. 107). Ova fotografija je snimljena normalnim objektivom s velikim otvorom blende kako bi pauk u centru bio oštar. Refleksija Sunca naznačava njegovu mrežu. Fotografije manjih životinja poput vjeverica i kunića zanimljivije su kad su snimane iz niskog rakursa, odnosno iz životinjske perspektive.

Slika 107: Sitne životinje

Što se tiče fotografije u zoološkim vrtovima, moguće birati između portreta, odnosno bliži kadrovi životinja i fotografija koje prikazuju njihov okoliš. Treba pronaći neku zanimljivost i fotografirati je, kao na primjer neadekvatan prostor za životinje, grupica medvjeda kako spavaju, ptice stisnute jedna uz drugu ili zatočeništvo životinja. Važno je prenijeti odgovarajući dojam koji je stekao fotograf.

Sljedeće dvije fotografije (sl. 108 i 109) prikazuju istog konja. Konj zapravo ima dosta prostora na imanju za slobodno kretanje te ga se prikazuje kao slobodnog konja na drugoj fotografiji, no kada se životinja prikazuje iza ograde, to uvijek znači zatočeništvo. Budući da je na prvoj fotografiji još uvijek vidljivo nebo, osjećaj zatočeništva nije toliko izražen.

Slika 108: Životinja u zatočeništvu

Slika 109: Životinja na slobodi

Poseban trud zahtjeva fotografija životinja u parkovima i u prirodnom staništu. Za ovu vrstu fotografije potrebno je informirati se unaprijed o staništu pojedine vrste, o njihovom ponašanju. Na poslijetku, važno je biti jako strpljiv, jer će se fotograf u nerijetkim situacijama trebati utaboriti i čekati da njegov motiv naiđe. U svakom slučaju cilj je prikazati životinju u njezinom prirodnom staništu.

Sljedeće fotografije (sl. 110 do 111 prikazuju galebove na njihovom prirodnom staništu – moru. Prva fotografija (sl.110) je onako kako su galebovi normalno viđeni, odozdo i kako lete visoko. Sljedeća fotografija je uvećani prikaz galebova u letu. Rez je takav da krilo donje ptice izlazi iz kadra što naglašava njihovu slobodu i čini fotografiju dinamičnom. Slika 112 je fotografija koja pokazuje kako čovjek vidi galeba. Dio broda i osoba u dnu koja gleda prema pticama naglašavaju ljudsku perspektivu. Konačno, slika 1113 je vrlo neobičajena fotografija ptica, jer obično ptice ili sjede u gnijezdu ili lete visoko. Njihovo kretanje i smjer naznačen je njihovim smještajem u lijevu stranu kompozicije. Na taj način ostaje prostora na desnoj strani i naglašava njihov put.

Slika 110: Životinje u prirodnom staništu

Slika 111: Životinje u prirodnom staništu

Slika 112: Životinje u prirodnom staništu

Slika 113: Životinje u prirodnom staništu

ZRAČNA FOTOGRAFIJA

Fotografije snimane iz zraka stvaraju osjećaj prostora i često prikazuju nešto već poznato, no na novi i zanimljiv način. Fotografije snimane iz zrakoplova najbolje su pri polijetanju i slijetanju jer omogućuju snimanje iz visine, a opet nije previsoko. Pri snimanju treba razmišljati o kompoziciji kao i kad se snima krajolik s tla; treba pronaći točku interesa na na budućoj kompoziciji (vijugava rijeka ili cesta, visoka zgrada, planinski vrh, neboderi itd.). Ne treba izbjegavati nebo, ako je dramatično, može biti detalj koji će oplemeniti cijelu fotografiju, posebice teksture oblaka koje podsjećaju na snijeg.

Slika 114: Zračna fotografija

Slika 115: Zračna fotografija

Slika 114 i 115 fotografije su istog krajolika snimanog iz zrakoplova. Prvi krajolik drugačiji je od uobičajenih jer promatrač ima dojam da promatra s visoke pozicije. Oblaci, koji su

normalno viđeni s njihove donje strane, ovdje imaju svoj pravi prirodni oblik te dodatno naglašavaju osjećaj visine. Slika 115 je fotografija istog krajolika u drugačijem kontekstu. Krajolik je uokviren avionskim prozorčićem što cijeloj fotografiji daje dozu ljudskosti. Ovakva fotografija adekvatna je za turističke promotivne svrhe.

4. ZAKLJUČAK

Remekdjela likovne umjetnosti dobila su taj status, zato što imaju savršenu kompoziciju, majstorski su izvedena i na kraju odišu emocijom slikara. Reklo bi se „imaju ono nešto“ zbog čega su privlačna mnogim ljudima.

Fotografija ima razne primjene, ali uvijek ima zadatak komunikacije s onime tko ju promatra. Kao medij fotografija obavještava, podučava, traži pomoć, veseli, zbunjuje. Gotovo svaka ljudska misao i osjećaj, fotografija može prikazati. Danas je široko popularna u svijetu, kako među profesionalnim fotografima, tako i među amaterima. Osim što je danas brza i praktična vrsta dokumentacije, širok raspon komunikacije što pruža fotografija čini ju toliko raširenom među ljudima. Međutim, pojedini fotografi izdvajaju se svojim radom zato što su savladali kompoziciju i znaju njome manipulirati, tako da krajnji proizvod zrači nečim posebnim i originalnim.

Za dobru fotografiju treba poznavati kompoziciju i tehnologiju. Kompozicijom u fotografiji motivi se mogu izobličiti, istaknuti, može im se promijeniti boja itd. Poznavajući mogućnosti opreme i kompozicije, fotograf stvara nove ideje. Fotograf ima zadatak da promisli o onome što želi reći ljudima. U skladu s time, ono što vidi prilagodi svojoj zamisli i pretvori u fotografiju. Fotografija je informacija i emocija. Smisljeno komponirana fotografija doprijet će do promatrača i poslati mu poruku.

5. LITERATURA

1. Milan Fizi, *Fotografija: teorija/praksa/kreacija*, Grafički zavod Hrvatske, Zagreb 1982.
2. Miroslav Mikota, *Kreacija fotografijom*, V.D.T., Zagreb 2000.
3. Peter K. Burian i Robert Caputo, *Fotografski vodič National Geographica: tajne vrhunske fotografije*, Egmont, Zagreb 2003.
4. *Photography*, dostupno na www.en.wikipedia.org, 13.srpnja 2010.
5. Michael Reichmann, *Color Theory as Applied to Landscape Photography*, dostupno na www.photoinfo.com, 19. kolovoza 2010.
6. Anjali, *What is Deffused Light?*, dostupno na www.ehow.com, 21.srpnja 2010.
7. Damir Tiljak, *Vrste umjetne rasvjete*, dostupno na www.fot-o-grafiti.hr, 23.kolovoza 2010.
8. Gloria Hopkins, *Breaking all the rules*, dostupno na photoinf.com, 13.srpnja 2010.